

บทที่ 2

ความหมาย ความเป็นมา และแนวคิดทฤษฎีของกฎหมายการล้างมลทิน

การล้างมลทิน นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษแล้ว ให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข ซึ่งวิธีในการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดนั้นก็มิได้อยู่ด้วยกันหลายวิธี อาทิเช่น การนิรโทษกรรม การอภัยโทษ การล้างมลทิน แต่วิธีที่จะลบล้างการกระทำความผิดและโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษแล้ว และมีผลเป็นการคืนสิทธิให้แก่บุคคลดังกล่าวมีอยู่วิธีเดียวคือ การล้างมลทิน ทั้งนี้เพราะการล้างมลทินเป็นการลบล้างตราบาปที่เกิดจากการกระทำความผิดหรือการถูกลงโทษ ให้แก่ผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษแล้ว เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นได้รับโอกาสในการกลับเข้ามาใช้ชีวิตในสังคม นอกจากนี้ การล้างมลทินยังเป็นการคืนสิทธิและความสามารถที่ผู้กระทำความผิดได้สูญเสียไปเนื่องจากการกระทำความผิดหรือการลงโทษให้ได้รับกลับคืนมาด้วย¹

2.1 ความหมายของการล้างมลทิน

การล้างมลทินเป็นการแก้ไขฟื้นฟูปรับปรุงพฤติกรรมผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษแล้วและให้โอกาสได้กลับสู่สังคม โดยวิธีการลบล้างการกระทำความผิดและโทษให้แก่บุคคลดังกล่าว ซึ่งภาษาอังกฤษ คือคำว่า “REHABILITATION”² แต่อย่างไรก็ตาม คำว่า “REHABILITATION” ก็มีความหมายอยู่สองความหมาย คือ

ความหมายที่หนึ่ง หมายถึงวิธีการในการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิด โดยการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในระหว่างที่ผู้กระทำความผิดถูกคุมขังอยู่ โดยวิธีการฝึกอบรม ฝึกอาชีพ หรือให้การศึกษาแก่ผู้กระทำความผิด

---

¹ สัจชาติ อุปันนัชช. (2554). *การจำกัดสิทธิของผู้ที่เคยได้รับการล้างมลทินเนื่องจากกระทำผิดทางอาญาหรือวินัย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. หน้า 1.

² ดิกชันนารี. (2561). *REHABILITATION* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [https://www.addnine.com/web/dict/search/rehabilitation.\[2561, 10 มิถุนายน\]](https://www.addnine.com/web/dict/search/rehabilitation.[2561, 10 มิถุนายน]).

ทั้งนี้เพื่อให้ผู้กระทำผิดเปลี่ยนใจไม่กลับไปกระทำความผิดอีก และสามารถกลับเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้ภายหลังจากที่ผู้กระทำผิดพ้นโทษแล้ว

ความหมายที่สอง หมายถึงการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิด โดยการลบล้างการกระทำ ความผิดและโทษให้แก่ผู้กระทำผิดที่พ้นโทษแล้ว ซึ่งมีผลเป็นการคืนสิทธิให้แก่บุคคลดังกล่าว เพื่อให้บุคคลดังกล่าวสามารถกลับคืนสังคม และสามารถกลับเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปที่ไม่เคยกระทำความผิดหรือเคยต้องโทษมาก่อน³

ซึ่งในต่างประเทศ ก็ได้ให้ความหมายของคำว่า "REHABILITATION" ไว้ ดังนี้

ประเทศฝรั่งเศส คำว่า "REHABILITATION" หมายถึง วิธีการที่ทำให้ผู้กระทำผิดที่ถูกลงโทษได้รับสถานะทางกฎหมายและสถานะทางสังคมที่สูญเสียไปโดยการลงโทษที่ถูกต้องตามกฎหมายกลับคืนมา⁴

ประเทศอังกฤษ คำว่า "REHABILITATION" หมายถึง การทำให้ผู้กระทำผิดสามารถกลับมาปฏิบัติหน้าที่ได้เมื่อเขาถูกตัดสิทธิอยู่ โดยอำนาจนี้แต่เดิมเป็นเครื่องมือของ Pope ที่ได้รับมาจาก Rome⁵ กล่าวคือ การที่ผู้กระทำผิดมีความรู้สึกเสียใจกับบาปที่ได้กระทำ และตั้งใจที่จะกลับตัวเป็นคนดี เริ่มต้นชีวิตใหม่ในพระหรรษทานของพระเจ้า หรือศีลสารภาพบาป (Confession) นั้นเอง

ส่วนความหมายของการล้างมลทินตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 นั้น ได้ให้ความหมายของคำว่า “ล้าง” หมายถึง ทำให้หมดสิ้นไป ส่วนคำว่า “มลทิน” หมายถึง ความมัวหมอง ความด่างพร้อย ความไม่บริสุทธิ์⁶ โดยสรุป การล้างมลทิน หมายถึง การทำให้มัวหมอง ความด่างพร้อย ความไม่บริสุทธิ์ หมดสิ้นไป

ดังนั้นสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า การล้างมลทิน หมายถึง การทำให้ความมัวหมอง มลทิน รากิ หรือตราบาปที่เกิดจากการกระทำความผิด หรือการถูกลงโทษหมดสิ้นไป โดยที่การล้างมลทิน มีผลเป็นการคืนสิทธิให้แก่ผู้กระทำผิด ทำให้ผู้กระทำผิดสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อีกครั้งหนึ่ง

³ ศิริสา พูลสนอง. (2543). *การล้างมลทินในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 18.

⁴ Encyclopedie Dalloz. P.1. อ้างใน ศิริสา พูลสนอง. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 3. หน้า 18.

⁵ Earl Jowitt and Clifford Walsh, *Jowitt's Dictionary of English Law*, P.1529. อ้างใน ศิริสา พูลสนอง. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 3. หน้า 18.

⁶ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. (2554). “ล้าง”และ“มลทิน” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.royin.go.th/dictionary/>. [2561,15 มิถุนายน].

2.2 ความเป็นมาของกฎหมายการล้างมลทินในประเทศไทย

ประเทศไทยเริ่มมีการประกาศใช้บังคับกฎหมายล้างมลทิน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2475 จนถึงปี พ.ศ.2550 รวมจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 8 ฉบับ โดยกฎหมายที่ตราขึ้นทั้ง 8 ฉบับนั้น มีต่างมีความเป็นมาที่แตกต่างกัน แต่จะมีในส่วนที่เหมือนกันคือวัตถุประสงค์ของการล้างมลทิน นั่นคือกฎหมายต้องการให้ผู้กระทำผิดที่พ้นโทษแล้ว ได้ปรับปรุงแก้ไขตนเองและให้โอกาสกลับมาใช้ชีวิตในสังคมอย่างปกติสุข

กฎหมายล้างมลทินที่บัญญัติขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2475 ได้บัญญัติขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติและประกาศใช้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการคืนสิทธิให้แก่คณะนายทหาร ที่ได้ทำการสมคบกันที่จะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเมื่อปี ร.ศ.130 แต่ไม่สำเร็จ ต่อมาถูกจับและถูกนำตัวมาลงโทษ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยที่จะไม่เอาโทษแก่บุคคลเหล่านั้นเพราะพระองค์ทรงเห็นว่า กระบวนการพิพากษาลงโทษพวกเหล่านี้ชอบด้วยกฎหมายทุกประการแล้ว แต่ความผิดของพวกเหล่านี้มีข้อสำคัญที่จะกระทำร้ายต่อตัวเรา เราไม่มีจิตพยาบาท คาดร้ายแก่พวกนี้ เห็นควรที่จะลดหย่อนผ่อนโทษ ซึ่งเป็นอำนาจของเจ้าแผ่นดินจะยกให้ได้

กฎหมายล้างมลทินที่เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2475 นั้น ถือได้ว่าเป็นกฎหมายล้างมลทินฉบับแรกของไทยที่ตราขึ้นมาเพื่อที่จะล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความผิดทางการเมือง เนื่องจากฝ่ายนิติบัญญัติเห็นว่า นักโทษการเมืองดังกล่าว แม้พ้นพระราชอาชญากรรมมาแล้วก็จริงแต่ตามกฎหมายในประเทศไทย บุคคลดังกล่าวนี้ยังขึ้นชื่อว่าติดคุกต้องพระราชอาชญากรรมมาแล้วด้วยเหตุว่านักโทษที่กล่าวนี้เป็นนักโทษการเมือง และไม่ได้รับสิทธิสมบูรณ์ คณะกรรมการราษฎรจึงเห็นควรให้บุคคลเหล่านั้นได้รับพระราชทานยกเว้นโทษ กล่าวคือสิทธิที่เสียไปนั้นขอให้ยกเว้นเพื่อเป็นการให้โอกาสแก่บุคคลดังกล่าวกลับคืนสู่สังคมและกลับเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้

ซึ่งต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ฝ่ายนิติบัญญัติจึงได้ตรากฎหมายล้างมลทินออกมาคืนสิทธิให้แก่บุคคลดังกล่าว

จะเห็นว่า กฎหมายล้างมลทิน เป็นหลักการที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้นำมาใช้เพื่อคืนสิทธิให้แก่ผู้กระทำผิด ที่พ้นโทษแล้วและนำผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม เนื่องจากแนวความคิดในการคืนสิทธิให้แก่ผู้กระทำผิดตามกฎหมายล้างมลทินของไทย มาจากหลักของการอภัยทาน ความผิดหรือโทษของพระมหากษัตริย์หรือของรัฐที่ให้แก่ผู้กระทำผิด⁷ ดังนั้น กฎหมายล้างมลทินของไทยจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการคืนสิทธิให้แก่ผู้กระทำผิด โดยมีฝ่ายนิติบัญญัติเป็น

⁷ สัตยชาติ อุปนันชัย. อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 1. หน้า 19.

⁸ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบรอบ 25 ปี พุทธศตวรรษ พ.ศ.2499.

ผู้ตรากฎหมายออกมาในรูปของพระราชบัญญัติ เพื่อลบล้างการกระทำความผิดหรือ โทษ ให้แก่ผู้กระทำผิด ทั้งนี้แล้วแต่ความประสงค์ของพระมหากษัตริย์ ของใช้อำนาจอรัฐในขณะนั้น หรือในช่วงโอกาสสำคัญหรือเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมือง ซึ่งมีได้มีการบัญญัติบังคับใช้เป็น การชัดเจนแน่นอน

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2475 ถึงปี พ.ศ.2550 ฝ่ายนิติบัญญัติได้ตรากฎหมายล้างมลทิน ออกมาใช้บังคับแล้วจำนวน 8 ฉบับ ดังนี้

- 1) พระราชบัญญัติล้างมลทินผู้กระทำความผิดทางการเมือง ร.ศ. 130 พุทธศักราช 2475
- 2) พระราชบัญญัติล้างมลทินให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในกรณีเกณฑ์ แรงงาน หรือทรัพย์สินในระหว่างมหาสงครามเอเชียบูรพา พ.ศ.2489
- 3) พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ.2499
- 4) พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2502
- 5) พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พ.ศ.2526
- 6) พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดชทรงมีพระชนมพรรษา 60 พรรษา พ.ศ. 2530
- 7) พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดชครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี พ.ศ.2539
- 8) พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดชมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ.2550

พระราชบัญญัติล้างมลทินของไทยแต่ละฉบับดังที่กล่าวมานั้น เป็นกฎหมายที่ตรา ออกมาใช้บังคับภายหลังจากที่การกระทำผิดได้เกิดขึ้นแล้ว⁹ และกำหนดให้การล้างมลทินเป็น การคืนสิทธิให้แก่ผู้กระทำผิดโดยการลบล้างการกระทำความผิดหรือโทษให้แก่ผู้กระทำผิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคลดังกล่าวสามารถคืนสังคมได้ เนื่องจากการล้างมลทินจะมีผล ทำให้ผู้กระทำผิดที่ได้รับการล้างมลทินได้รับสิทธิและความสามารถต่างๆ กลับคืนมา เปรียบเสมือนบุคคลที่ไม่เคยกระทำความผิด หรือเคยต้องโทษมาก่อน

แม้พระราชบัญญัติล้างมลทิน ทั้ง 8 ฉบับ จะมีวัตถุประสงค์เดียวกันคือเพื่อคืนสิทธิ ให้แก่ผู้กระทำผิดและนำผู้กระทำผิดกลับสู่สังคม แต่พระราชบัญญัติล้างมลทินแต่ละฉบับจะมี การกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการล้างมลทิน รวมถึงผลที่ผู้กระทำผิดจะได้รับจากการ ล้างมลทินไว้แตกต่างกัน ทั้งนี้ เนื่องจากพระราชบัญญัติล้างมลทินแต่ละฉบับที่ตราขึ้นนั้น จะตราขึ้นมาตามความประสงค์ของพระมหากษัตริย์ รัฐหรือเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมืองใน

⁹ ศิริสา พูลสนอง. อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 3. หน้า 82.

ขณะนั้น โดยฝ่ายนิติบัญญัติจะเป็นผู้ตรากฎหมาย ซึ่งโดยปกติฝ่ายนิติบัญญัติจะตรากฎหมาย
ล้างมลทินออกมาบังคับใช้เฉพาะในช่วงที่มีโอกาสสำคัญหรือเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมือง
เท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้จากหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับต่างๆ ที่บัญญัติเหตุผล
ของการออกกฎหมายล้างมลทินไว้ เช่น พระราชบัญญัติล้างมลทิน พ.ศ.2550 ที่ตราขึ้นเนื่อง
ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระชนมพรรษา 80 พรรษา
ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2550¹⁰

การที่พระราชบัญญัติล้างมลทินแต่ละฉบับตราขึ้นมาตามความประสงค์ของ
พระมหากษัตริย์ หรือของรัฐในขณะนั้น ประกอบกับมีการตราขึ้นมาในช่วงระยะเวลาที่
แตกต่างกัน ส่งผลให้พระราชบัญญัติล้างมลทิน แต่ละฉบับมีลักษณะและเงื่อนไขในการ
ล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำผิดที่ต่างกัน ดังนั้น พระราชบัญญัติล้างมลทินแต่ละฉบับจึงต้อง
ตีความโดยเคร่งครัด จะนำเอาหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติล้างมลทิน
ฉบับหนึ่งไปใช้บังคับกับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติล้างมลทิน¹¹
ในพระราชบัญญัติล้างมลทินอีกฉบับไม่ได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่ากฎหมายล้างมลทินในประเทศไทยทั้ง 8 ฉบับ ตั้งแต่
พ.ศ.2575 ถึง พ.ศ.2550 นั้น มีความหลากหลายทางด้านความเป็นมา ซึ่งสามารถจำแนกได้
เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ เหตุผลทางการเมือง เหตุผลทางการสงคราม และเหตุผลในการ
เฉลิมฉลองวาระโอกาสสำคัญ

2.2.1 เหตุผลทางการเมือง

พระราชบัญญัติล้างมลทินผู้กระทำความผิดทางการเมือง ร.ศ.130¹² เป็นกฎหมายล้างมลทิน
ที่ประกาศใช้บังคับด้วยเหตุผลทางการเมือง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความ

¹⁰ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติล้างมลทิน เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิ
พลอดุลยเดช มีพระชนมพรรษา 80 พรรษา ในวันที่ 5 ธันวาคม 2550.

¹¹ สันชาติ อุปันนชัย. อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 1. หน้า 22.

¹² กบฏ ร.ศ.130 หรือกบฏเก๊กเหม็ง หรือกบฏน้ำลาย เกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ 6 คณะผู้ก่อการได้รวมตัวกันเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ.2455 โดยนายทหารและปัญญาชน
กลุ่มหนึ่ง วางแผนปฏิบัติการโดยหมายให้พระมหากษัตริย์พระราชทานรัฐธรรมนูญและเปลี่ยนแปลงการปกครอง
สู่ระบอบประชาธิปไตย กำหนดก่อการในวันที่ 1 เมษายน ซึ่งเป็นวันพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาและวัน
ขึ้นปีใหม่ แต่แผนการแตกเสียก่อนเพราะผู้ที่จับฉลากได้ว่าต้องเป็นคนลงมือลอบปลงพระชนม์เกิดกลัวความผิดจึง
นำความไปแจ้งกับทางการ ความทราบถึงพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ประทับอยู่ที่พระราชวังสนาม
จันทร์ คณะผู้ก่อการทั้งหมด 91 คนจึงถูกจับกุม คณะตุลาการศาลทหารพิจารณาตัดสินลงโทษให้จำคุกและ
ประหารชีวิต โดยให้ประหารชีวิตหัวหน้าผู้ก่อการจำนวน 3 คน ที่เหลือให้ลงโทษจำคุก แต่ทั้งหมดได้รับ

ทางการเมืองที่ถูกกลโทย โดยพระบรมราชวินิจฉัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ลงวันที่ 5 พฤษภาคม ร.ศ.131

สืบเนื่องจากที่ได้เกิด กบฏ ร.ศ.130 ขึ้นเมื่อ ร.ศ.130 (พ.ศ.2454) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 จึงทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง คณะกรรมการทหารพิเศษขึ้น เพื่อพิจารณาปรึกษาโทษกบฏดังกล่าว เมื่อวันที่ 19 มีนาคม ร.ศ.130 และต่อมาคณะกรรมการดังกล่าว ได้นำคำพิพากษาคดี กบฏ ร.ศ.130 ขึ้นกราบบังคมทูล เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม ร.ศ.131 (พ.ศ.2455) และอีก 2 วันถัดมาคือวันที่ 6 พฤษภาคม ร.ศ.131 ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยเด็ดขาดที่จะไม่เอาโทษแก่บุคคลดังกล่าว เนื่องจากพระองค์ทรง เห็นว่าบุคคลเหล่านั้น เป็นพวกที่มุ่งจะทำร้ายพระองค์ แต่พระองค์ไม่ทรงคิดที่จะเอาผิดแก่ บุคคลดังกล่าว ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 คณะราษฎรจึงได้ตรากฎหมายล้างมลทินออกมาใช้สำหรับคืนสิทธิให้แก่บุคคลดังกล่าว เพื่อให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยคณะกรรมการราษฎรได้แถลง เหตุผลในการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรว่า “พวกนักโทษ การเมืองครั้งปี ร.ศ.130 บัดนี้ แม้พ้นพระราชอาชญามาแล้วก็จริงแต่ตามกฎหมายของเราพวกนี้ ไม่ได้รับสิทธิสมบูรณขึ้นชื่อว่าติดคุกต้องพระราชอาชญาไปแล้วด้วยเหตุว่านักโทษที่กล่าวนี้ เป็นนักโทษการเมือง คณะกรรมการราษฎรแลเห็นสมควรว่าจะ ด้รับพระราชทานยกเว้นโทษ ให้เกลี้ยงเกลา คือสิทธิที่เสียไปนั้นขอให้อภัยวันเสียจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”¹³

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนี้น่าจะเป็นพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม มากกว่าพระราชบัญญัติล้างมลทิน ด้วยเหตุเพราะการนิรโทษกรรมเป็นการที่รัฐให้อภัย ผู้กระทำความผิดโดยการลบล้างการกระทำความผิดในอดีตของผู้กระทำความผิด ซึ่งการนิรโทษกรรม ของประเทศไทยส่วนใหญ่ที่ผ่านมานั้นจะเป็นการนิรโทษกรรมให้แก่ผู้ต้องโทษความผิด ทางการเมือง

พระราชทานอภัยโทษ ในพระราชพิธีฉัตรมงคล ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2467 ซึ่งเป็นปีที่ครบรอบปีที่ 15 ของ การครองราชย์ของพระบาท สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: [https://th.wikipedia.org/wiki/กบฏ_ร.ศ._130.\[2561, 28 พฤษภาคม\]](https://th.wikipedia.org/wiki/กบฏ_ร.ศ._130.[2561, 28 พฤษภาคม]).

¹³ ศิรสา พูลสนอง. อ่างแล้ว เริงอรรถที่ 3. หน้า 27.

2.2.2 เหตุผลทางการสงคราม

พระราชบัญญัติล้างมลทินที่มีที่มาจากเหตุผลทางการสงครามนั้น มีเพียงฉบับเดียว คือ พระราชบัญญัติล้างมลทินให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษ ในกรณีเกณฑ์แรงงาน หรือทรัพย์สินระหว่างมหาสงครามเอเชียบูรพา พ.ศ.2489

พระราชบัญญัติฉบับนี้ ตราขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อล้างมลทินให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษา ลงโทษที่เป็นการขัดคำสั่งเกี่ยวกับการเกณฑ์แรงงานหรือทรัพย์สินในระหว่างมหาสงคราม เอเชียบูรพา คือช่วงระหว่างวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ.2484 ถึงวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ.2488 รายงานการประชุมพฤษทศสภา ครั้งที่ 14/2489 เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2489 ได้แจ้ง เหตุผลในการตราพระราชบัญญัตินี้ว่า “เนื่องด้วยเมื่อคราวมหาสงครามเอเชียบูรพา ประเทศไทยได้เข้าสภาวะสงคราม รัฐบาลได้เกณฑ์แรงงานและทรัพย์สินช่วยราชการ ทำให้ราษฎรเกิดความอดอยาก เจ็บป่วยล้มตายจำนวนมาก เนื่องจากมีไข้ป่าชุกชุม การรักษาพยาบาล ไม่เพียงพอ ราษฎรถูกกดขี่ข่มเหงจนเกินภาวะที่จะทนทานได้ ประจวบกับความแร้นแค้น กันดาร จึงพากันหลบหนีขัดคำสั่งเจ้าพนักงานซึ่งทุกคนหากมีโอกาสยอมหนีภัย เมื่อภาวะ สงคราม ได้สิ้นสุดลงแล้วจึงสมควรล้างโทษให้แก่ผู้ต้องโทษ หรือผู้กระทำผิดฐานขัดคำสั่ง เจ้าพนักงานในการเกณฑ์แรงงานและทรัพย์สินในระหว่างมหาสงครามเอเชียบูรพา”¹⁴

พระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนี้เป็นกฎหมายล้างมลทินฉบับเดียวที่ตราขึ้นด้วย เหตุผลทางการสงครามเพราะเมื่อสิ้นสุดมหาสงครามเอเชียบูรพา พ.ศ.2488 ประเทศไทย ก็ไม่ได้เข้าสู่ภาวะสงครามและไม่มีการเกณฑ์แรงงาน หรือทรัพย์สินราษฎรเพื่อทำการสงคราม อีกเลย

2.2.3 เหตุผลในการเฉลิมฉลองวาระโอกาสสำคัญ

การเฉลิมฉลองในวาระโอกาสสำคัญนี้ การตรากฎหมายอาจเกิดขึ้นช่วงเวลาที่ครบรอบ เหตุการณ์ต่างๆ ของบ้านเมือง สามารถแบ่งได้เป็น 3 วาระ ได้แก่ วาระโอกาสสำคัญทางศาสนา วาระโอกาสสำคัญทั่วไป และวาระโอกาสสำคัญเกี่ยวกับกษัตริย์

2.2.3.1 วาระโอกาสสำคัญทางศาสนา

กฎหมายล้างมลทินที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเฉลิมฉลองในวาระโอกาสสำคัญทาง ศาสนา อันได้แก่ พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ.2499 โดยมี เหตุผลในการประกาศใช้บังคับ เนื่องในโอกาสที่พระพุทธศาสนาได้เจริญยั่งยืนมาครบ 25 ศตวรรษ ดังนั้น ทางรัฐบาลจึงต้องการที่จะบำเพ็ญกุศลโดยการให้อภัยเพื่อเฉลิมฉลองในโอกาสสำคัญ

¹⁴ สุภาพ กุมาพันธ์. (2556). *ปัญหาผลทางกฎหมายของการล้างมลทิน*. สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขา นิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. หน้า 28.

เพราะการให้อภัยทานถือเป็นการทำกุศลอย่างหนึ่ง ทางรัฐบาลจึงดำเนินการให้มีการอภัยโทษ แก่นักโทษทั่วราชอาณาจักร และนิรโทษกรรมให้แก่ผู้กระทำความผิดฐานกบฏ จลาจลและ ผู้กระทำความผิดเนื่องในการป้องกัน ระวัง หรือปราบปรามกบฏ หรือจลาจลด้วย นอกจากนี้ ผู้ที่จะได้รับการอภัยโทษ และนิรโทษกรรมแล้ว ยังมีบุคคลอีกประเภท คือ ผู้ต้องโทษตามคำพิพากษา ในกรณีความผิดต่างๆ ซึ่งได้พ้นโทษไปแล้ว ผู้ถูกลงโทษไต่ออก ปลดออก หรือให้ออกจาก ราชการ บุคคลเหล่านี้ได้ถูกจำกัดสิทธิโดยกฎหมายบางฉบับ ทำให้ไม่มีสิทธิสมบูรณ์เหมือน ประชาชนพลเมืองทั่วไป จึงสมควรที่จะได้ล้างมลทินให้แก่บุคคลเหล่านี้ โดยให้ถือว่าไม่เคย ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ลงโทษและให้ได้รับสิทธิบางประการที่ได้สูญเสียไปกลับคืนมา¹⁵

นอกจากนี้ ยังมีพระราชบัญญัติอีกฉบับหนึ่งที่อาจกล่าวได้ว่ามีที่มาเช่นเดียวกับกับ พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ.2499 คือพระราชบัญญัติล้างมลทิน ในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2502 โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ตราขึ้นเพื่อ แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ.2499 ให้มีความ สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ.2499 ไม่ได้กำหนดระยะเวลาสิ้นสุดสำหรับผู้ที่ได้รับการล้างมลทินในการยื่นความประสงค์ ขอรับคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทำให้เกิดความยุ่งยากในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในการขอ พระราชทานคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้กับบุคคลเหล่านั้น ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจน และลดความยุ่งยากในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงได้แก้ไข เพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ.2499 โดยกำหนด ระยะเวลาสิ้นสุดสำหรับผู้ที่ได้รับการล้างมลทินเพื่อยื่นความประสงค์ภายในกำหนดเวลา คือวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2502 นอกนั้นเนื้อหายังคงเดิม

จะเห็นว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่ได้ตราขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการล้างมลทิน โดยตรงเหมือนพระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับอื่นๆ แต่ได้ตราขึ้นเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ ล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ.2499 ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นเพื่อไม่ให้ เกิดปัญหาในการนำไปบังคับใช้

2.2.3.2 วาระโอกาสสำคัญทั่วไป

กฎหมายล้างมลทินที่ประกาศใช้บังคับ โดยมีที่มาจากกรณีเฉลิมฉลองในวาระ โอกาสสำคัญทั่วไป มีเพียงฉบับเดียว ได้แก่ พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสสมโภช กรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พระราชบัญญัติฉบับนี้ มาจากความต้องการของทางราชการ ที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อการเฉลิมฉลองในโอกาสที่กรุงรัตนโกสินทร์ได้สถาปนามาครบ 200 ปี ในพ.ศ.2525

¹⁵ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติล้างมลทิน เนื่องในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ.2499.

ซึ่งทางราชการได้เล็งเห็นความสำคัญจึงเห็นสมควรที่จะให้มีการล้างมลทินให้แก่ผู้ต้องโทษตามคำพิพากษาในคดีความผิดต่างๆ ซึ่งได้พ้นโทษไปแล้ว รวมถึงผู้ถูกลงโทษทางวินัยของกระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจต่างๆ ซึ่งได้รับการลงโทษทางวินัยไปแล้ว เพื่อให้ บุคคลเหล่านั้น ได้มีสิทธิสมบูรณ์เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป จึงได้ตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ขึ้นใช้บังคับ¹⁶

พระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนี้เป็นพระราชบัญญัติฉบับแรกของไทยที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดทางวินัยเป็นผู้กระทำความผิดที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทินด้วยพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ตราขึ้นเพื่อล้างมลทินให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษในความผิดคดีต่างๆ ที่ได้พ้นโทษไปแล้วและผู้ถูกลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายที่จะอภัยทานความผิดและโทษให้แก่บุคคลดังกล่าว ในโอกาสที่ พระพุทธศาสนาได้เจริญยี่สิบมาครบ 25 ศตวรรษ ในปี 2500 เพื่อเป็นการอภัยทานแก่บุคคลดังกล่าว และเป็นการเฉลิมฉลองในโอกาสนี้ ประกอบกับเพื่อให้บุคคลดังกล่าวสามารถกลับเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปที่ไม่เคยกระทำความผิดหรือเคยต้องโทษมาก่อน ฝ่ายนิติบัญญัติจึงได้ตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ขึ้น¹⁷

2.2.3.3 วาระโอกาสสำคัญเกี่ยวกับกษัตริย์

กฎหมายล้างมลทินที่มีที่มาจาก การเฉลิมฉลองในวาระโอกาสสำคัญเกี่ยวกับกษัตริย์นั้น มีทั้งหมด 3 ฉบับด้วยกัน ได้แก่

- 1) พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระชนมพรรษา 60 พรรษา พ.ศ.2530
- 2) พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี พ.ศ.2539
- 3) พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ.2550

พระราชบัญญัติล้างมลทินทั้ง 3 ฉบับนี้ มีที่มาจากความต้องการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในวาระโอกาสทรงมีพระชนมพรรษา

¹⁶ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติล้างมลทิน ในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พ.ศ.2526.

¹⁷ ปิยะพร ภารศิลป์. (2556). *การใช้บังคับกฎหมายล้างมลทินแก่ผู้กระทำความผิดวินัย*. สารนิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 48.

ครบ 60 พรรษา ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2530¹⁸ ทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี ในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ.2539¹⁹ และทรงมีพระชนมพรรษาครบ 80 พรรษา ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2550²⁰ ซึ่งถือเป็นมหามงคลกาลอันสำคัญยิ่งและเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติในมหามงคลกาลนี้ รวมถึงให้เกิดความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณทางราชการ จึงเห็นสมควรให้มีการล้างมลทินให้แก่ผู้ต้องโทษในกรณีความผิดต่างๆ ซึ่งได้พ้นโทษไปแล้วและผู้ถูกลงโทษทางวินัยของกระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจต่างๆ ซึ่งได้รับการลงโทษไปแล้วเพื่อให้บุคคลเหล่านี้ได้มีสิทธิสมบูรณ์ เช่นเดียวกับบุคคลทั้งหลายซึ่งไม่เคยได้รับโทษ

กฎหมายล้างมลทินของประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่มีที่มาจากความต้องการในการเฉลิมฉลองวาระโอกาสสำคัญของบ้านเมืองไม่ว่าจะเป็นการเฉลิมฉลองในวาระโอกาสสำคัญทางศาสนา วาระโอกาสสำคัญเกี่ยวกับกษัตริย์ หรือวาระโอกาสสำคัญทั่วไป โดยในจำนวนกฎหมายล้างมลทินทั้งสิ้น 8 ฉบับนั้นเป็นพระราชบัญญัติที่มีที่มาจากเหตุผลความต้องการในการเฉลิมฉลองวาระโอกาสสำคัญของบ้านเมือง ถึง 6 ฉบับและมีเพียง 2 ฉบับแรกเท่านั้นที่มีที่มาจากเหตุผลทางการเมืองและเหตุผลทางการสงคราม

ดังที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เจตนารมณ์ของการตรากฎหมายล้างมลทิน คือต้องการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษแล้ว โดยการลบล้างความผิด และคืนสิทธิให้แก่บุคคลดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากแนวความคิดของการลงโทษสมัยใหม่ ถือว่าบุคคลที่พ้นโทษ เป็นผู้ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจากรัฐแล้ว และรัฐเชื่อว่าบุคคลเหล่านั้นสามารถกลับตัวเป็นคนดีได้ จึงได้ปล่อยออกมาสู่สังคมภายนอก²¹ ประกอบกับแนวความคิดของการล้างมลทินที่เห็นว่าความผิดควรจะสิ้นสุดไปพร้อมๆ กับการพ้นโทษของผู้กระทำความผิด ดังนั้น มลทินหรือตราบาปใดๆ ก็ควรจะถูกลบล้างไปด้วยเมื่อผู้กระทำความผิดพ้นโทษได้แล้ว เพื่อให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปที่ไม่เคยกระทำความผิดหรือ

¹⁸ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติล้างมลทิน ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระชนมพรรษา 60 พรรษา พ.ศ.2530.

¹⁹ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติล้างมลทิน ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี พ.ศ.2539.

²⁰ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติล้างมลทิน ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ.2550.

²¹ วาสนา รอดเยี่ยม. (2524). *การลบล้างคำพิพากษาลงโทษจำคุก*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 2.

เคยต้องโทษมาก่อน ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อตัวผู้กระทำผิดที่ได้รับการล้างมลทินในแง่ของการกลับตัวเป็นคนดีและคืนสู่สังคม²²

2.3 เจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของการล้างมลทินในประเทศไทย

รัฐได้นำวิธีการล้างมลทินมาใช้กับผู้กระทำผิดที่พ้นโทษแล้ว โดยการลบล้างการกระทำความผิดและโทษให้แก่บุคคลดังกล่าว เนื่องจากหลักแนวคิดของการล้างมลทินที่ว่า จะเป็นการไม่ยุติธรรมหากมลทิน หรือตราบาปซึ่งเกิดจากการกระทำความผิดหรือการถูกลงโทษ จะยังคงติดตัวผู้กระทำผิดอยู่ ทั้งที่ได้พ้นโทษแล้วและเป็นความชอบธรรมที่ผู้กระทำผิด ซึ่งได้รับโทษแล้วจะได้รับการปลดเปลื้องมลทิน หรือตราบาปที่เกิดจากการกระทำความผิดหรือการถูกลงโทษ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้รับสิทธิที่สูญเสียไปจากการกระทำความผิดกลับคืนมา เช่น สิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิในการดำรงตำแหน่ง²³

จากที่ผ่านมา รัฐนำวิธีการล้างมลทินมาใช้บังคับกับผู้กระทำผิดเพื่อนำผู้กระทำผิดที่พ้นโทษแล้วกลับคืนสู่สังคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นสามารถใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปที่ไม่เคยกระทำความผิด หรือเคยต้องโทษมาก่อน สิทธิและความสามารถที่ผู้กระทำผิดสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำความผิด หรือการลงโทษผู้กระทำผิดก็จะได้รับกลับคืนมา นอกจากนี้ การล้างมลทินยังมีวัตถุประสงค์ เพื่อการป้องกันการเกิดปัญหาอาชญากรรมและการกระทำผิดซ้ำ เพราะหากรัฐสามารถนำวิธีการล้างมลทินมาใช้กับผู้กระทำผิด ทำให้ผู้กระทำผิดไม่หวนกลับไปกระทำผิดอีก การเกิดปัญหาอาชญากรรมและการกระทำผิดซ้ำก็จะลดน้อยลงไปได้

สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า การล้างมลทินที่ตราขึ้นใช้บังคับ มีเจตนารมณ์เพื่อต้องการลบล้างการกระทำความผิดและโทษให้แก่ผู้กระทำผิดที่พ้นโทษแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นที่สามารถแก้ไขปรับปรุงตัวได้ ได้รับโอกาสในการกลับคืนสู่สังคม เมื่อได้รับการล้างมลทินแล้วก็จะได้รับสิทธิและความสามารถต่างๆ ที่สูญเสียไปกลับคืนมา นอกจากนี้การล้างมลทินยังมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาอาชญากรรมและการกระทำความผิดซ้ำอีกด้วย เพราะเจตนารมณ์ของการล้างมลทินคือเพื่อต้องการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข หากกฎหมายสามารถแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดได้ ปัญหาอาชญากรรมก็จะลดลงตามไปด้วย

²² สุภาพ กุมาพันธ์. อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 14. หน้า 26.

²³ ปิยพร ภารศิลป์. อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 17. หน้า 24.

2.4 หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการล้างมลทินในประเทศไทย

กฎหมายล้างมลทินในประเทศไทยดังที่กล่าวมาข้างต้น ในพระราชบัญญัติล้างมลทิน ทั้ง 8 ฉบับ ตั้งแต่พ.ศ.2575 ถึง พ.ศ.2550 นั้น จะเห็นว่าแต่ละฉบับได้ตราออกมาโดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและผลของการล้างมลทินไว้ในพระราชบัญญัติ ซึ่งในแต่ละฉบับก็จะมีเนื้อความที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละช่วงเวลา จึงทำให้กฎหมายล้างมลทินในประเทศไทยไม่มีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในทางปฏิบัติที่ชัดเจนแน่นอน โดยจะศึกษาเฉพาะพระราชบัญญัติล้างมลทิน พ.ศ.2550 แต่จะกล่าวโดยรวมเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การล้างมลทิน

2.4.1 หลักเกณฑ์และวิธีการในการล้างมลทิน

พระราชบัญญัติล้างมลทินทั้ง 8 ฉบับ ดังกล่าวข้างต้น ที่ได้มีการประกาศใช้บังคับไปแล้วนั้น ตั้งแต่ปี พ.ศ.2475 จนถึงฉบับล่าสุด ในปี 2550 ส่วนใหญ่ไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการล้างมลทินไว้ชัดเจนแน่นอนว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร เช่นในกรณีของผู้ต้องโทษที่บัญญัติว่า “ให้ล้างมลทินให้แก่บรรดาผู้ต้องโทษในกรณีความผิดต่างๆ ซึ่งได้กระทำก่อนหรือในวันที่ 5 ธันวาคม 2550 และได้พ้นโทษไปแล้วก่อน หรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ”²⁴ ส่วนกรณีผู้ถูกลงโทษทางวินัยก็บัญญัติไว้ในทำนองเดียวกัน และเป็นหน้าที่ของหน่วยงานผู้ปฏิบัติว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อไป

ซึ่งที่ผ่านมาจะมีเพียงในกรณีผู้ถูกลงโทษทางวินัย ที่คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ได้กำหนด แนวปฏิบัติไว้ว่าให้บันทึกหมายเหตุลงในทะเบียนประวัติ (ก.พ.7) ด้วยว่าบุคคลผู้ถูกลงโทษทางวินัยที่ได้รับการล้างมลทินนั้น เป็นการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับใด²⁵ ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบว่าบุคคลดังกล่าวได้รับการล้างมลทินแล้ว ซึ่งถือเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินการทางธุรการเท่านั้น ส่วนกรณีผู้ต้องโทษนั้นยังไม่ปรากฏแนวทางปฏิบัติในการล้างมลทินให้แก่บุคคลเหล่านี้ไว้แต่อย่างใด

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การล้างมลทินไม่มีหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน แต่การล้างมลทินจะเป็นไปโดยผลของกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการล้างมลทินกรณีของผู้ต้องโทษ หรือกรณีผู้ถูกลงโทษทางวินัยก็ตาม

²⁴ พระราชบัญญัติล้างมลทิน พ.ศ.2550. มาตรา 4.

²⁵ หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร 0711/ว1 ลงวันที่ 20 มกราคม พ.ศ.2531. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/attachment/circular/w1-2531_0.pdf. [2561, 13 มิถุนายน].

2.4.2. เงื่อนไขในการล้างมลทิน

พระราชบัญญัติล้างมลทินได้กำหนดเงื่อนไขสำหรับการล้างมลทินไว้ โดยจะมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 กลุ่มคือ เงื่อนไขเกี่ยวกับระยะเวลา เงื่อนไขเกี่ยวกับความผิดที่กระทำ เงื่อนไขเกี่ยวกับบุคคลที่จะได้รับการล้างมลทิน

2.4.2.1 เงื่อนไขเกี่ยวกับระยะเวลา

การกำหนดเงื่อนไขของเวลาในการล้างมลทินนั้น หมายถึง ผู้ต้องโทษในความผิดต่างๆ ได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดแล้วและพ้นโทษออกมาก่อนที่พระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนั้นๆ ประกาศใช้บังคับจึงจะเข้าข่ายได้รับการล้างมลทิน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเงื่อนไขของการล้างมลทินจะสัมพันธ์กับที่มา หรือเหตุผลในการประกาศใช้บังคับกฎหมายล้างมลทินฉบับนั้นๆ โดยกรณีที่เป็นพระราชบัญญัติล้างมลทินที่มีที่มาจากกรณีเฉลิมฉลองในวาระโอกาสสำคัญ ระยะเวลาที่กำหนดไว้เป็นเงื่อนไขมักจะกำหนดตามระยะเวลาที่เป็นวาระโอกาสสำคัญนั้น เช่นกรณีที่ประกาศใช้พระราชบัญญัติล้างมลทิน พ.ศ.2550 เป็นการบัญญัติขึ้นในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา และถือเอาความผิดที่กระทำก่อนวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระชนมพรรษาครบ 80 พรรษา เป็นเงื่อนไขเวลาที่จะได้รับการล้างมลทิน หรือในช่วงแรกที่มีการใช้กฎหมายล้างมลทินจะเป็นกรณีที่พระราชบัญญัตินั้นมีที่มาจากเหตุผลทางการเมือง เช่น พระราชบัญญัติล้างมลทินผู้กระทำความผิดทางการเมือง ร.ศ. 130 พ.ศ.2475 มีระยะเวลาที่กำหนดเป็นเงื่อนไขที่จะได้รับการล้างมลทิน คือระยะเวลาที่ความผิดทางการเมืองนั้นได้เกิดขึ้น ซึ่งในกรณีนี้คือความผิดที่ได้กระทำเมื่อ ร.ศ.130 หรือพระราชบัญญัติล้างมลทินให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในกรณีเกณฑ์แรงงานหรือทรัพย์สินระหว่างมหาสงครามเอเชียบูรพา พ.ศ.2489 กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับระยะเวลาไว้ว่าให้ล้างมลทินแก่ความผิดที่ได้กระทำในระหว่างมหาสงครามเอเชียบูรพา คือ ระหว่าง วันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ.2484 ถึงวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ.2488 เป็นต้น

2.4.2.2 เงื่อนไขเกี่ยวกับความผิดที่กระทำ

ความผิดที่จะได้รับการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติล้างมลทินนั้น ในช่วงแรกยังไม่มีกรณีบัญญัติความผิดเกี่ยวกับวินัยข้าราชการ ซึ่งจะบัญญัติไว้เฉพาะความผิดที่มีโทษทางอาญาเท่านั้น เช่น ความผิดทางการเมือง ความผิดเกี่ยวกับการสงคราม กบฏ จลาจล และตั้งแต่พระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับที่ 3 (พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ.

2499) เป็นต้นมา จึงได้ปรากฏความผิดเกี่ยวกับวินัยข้าราชการเพิ่มเติมเข้ามานอกเหนือจาก ความผิดที่มีโทษทางอาญาดังกล่าว²⁶

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติล้างมลทินของประเทศไทยที่ผ่านมา มีการ บัญญัติกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับความผิดที่กระทำไว้ 2 ประเภท เท่านั้น ที่จะได้รับการล้างมลทิน คือ ความผิดที่มีโทษทางอาญาและความผิดทางวินัย

2.4.2.3 เงื่อนไขเกี่ยวกับบุคคลที่จะได้รับการล้างมลทิน

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าพระราชบัญญัติล้างมลทินของประเทศไทย มีการ กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับความผิดที่กระทำว่าต้องเป็นกรณีการทำความผิดที่มีโทษทางอาญา และความผิดทางวินัยเท่านั้น จึงจะได้รับประโยชน์จากการล้างมลทิน

ดังนั้น การกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับตัวบุคคลที่จะได้รับการล้างมลทิน จึงมี 2 ประเภท คือ ผู้ต้องโทษทางอาญาและผู้ถูกลงโทษทางวินัย²⁷

กรณีผู้ต้องโทษทางอาญาที่จะได้รับการล้างมลทินจะต้องเป็นผู้ต้องโทษที่พ้นโทษ มาแล้วก่อนพระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนั้นๆ ใช้บังคับ

ส่วนกรณีผู้ถูกลงโทษทางวินัยที่จะได้รับการล้างมลทินนั้น หมายถึง เฉพาะ ข้าราชการและลูกจ้างของส่วนราชการ ซึ่งได้รับโทษ หรือรับทัณฑ์ทั้งหมดหรือบางส่วนไป แล้วก่อนที่พระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนั้นๆ ใช้บังคับ

นอกจากผู้ต้องโทษทางอาญาและผู้ถูกลงโทษทางวินัยแล้ว ยังมีบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง ที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน คือ ผู้กระทำผิดวินัยที่ได้รับนิรโทษกรรม ก่อนหรือในวันที่ 6 เมษายน พ.ศ.2525 ไม่ว่าจะได้มีการสอบสวนทางวินัยแล้วหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พ.ศ.2526 อย่างไรก็ดีตาม นอกจากบุคคลดังกล่าวข้างต้นแล้ว กฎหมายล้างมลทิน 2 ฉบับหลัง ได้แก่ พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงครองสิริราชสมบัติ ครบ 50 ปี พ.ศ.2539 และพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ.2550 ยังได้บัญญัติถึงบุคคลสองจำพวก คือ ผู้ถูกสั่งให้ออกจากราชการ อันมิใช่เป็นการลงโทษทางวินัย และผู้ถูกดำเนินการทางวินัยที่ผู้บังคับบัญชาสั่งยุติเรื่องหรืองดโทษ ซึ่งบุคคลสองจำพวกนี้ ไม่ถือว่าเป็นผู้ที่เข้าเงื่อนไขที่จะได้รับการล้างมลทินเพียงแต่เป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จาก กฎหมายล้างมลทินเท่านั้น

²⁶ สัตยชาติ อุปันนชัย. อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 1. หน้า 32.

²⁷ สุภาพ กุมาพันธ์. อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 14. หน้า 31.

2.5 ผลของการล้างมลทิน

พระราชบัญญัติล้างมลทินที่ตราออกมาใช้บังคับในแต่ละฉบับนั้น ได้บัญญัติผลของการล้างมลทินไว้แตกต่างกันไป และมีพระราชบัญญัติบางฉบับที่ไม่ได้บัญญัติผลของการล้างมลทินไว้โดยตรง จึงเป็นกรณีที่ต้องอาศัยการตีความว่าการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติแต่ละฉบับดังกล่าวจะมีผลเป็นเช่นไร

แต่มีพระราชบัญญัติล้างมลทินเพียงฉบับเดียวที่ไม่ได้บัญญัติผลของการล้างมลทินไว้ นั่นคือพระราชบัญญัติล้างมลทินผู้กระทำความผิดทางการเมือง ร.ศ.130 พ.ศ.2475 เนื่องจากตราขึ้นเพื่อเจาะจงให้บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้รับประโยชน์จากการตรากฎหมายขึ้นเท่านั้น และพระราชบัญญัตินี้ยังมีเนื้อหาสั้นที่สุดในบรรดาพระราชบัญญัติล้างมลทินทั้ง 8 ฉบับที่กล่าวมา โดยบัญญัติเพียงว่า

“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรถวายคำปรึกษาว่าสมควรประกาศล้างมลทินผู้กระทำความผิดทางการเมือง เมื่อ ร.ศ.130

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ด้วยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎรว่าบรรดาผู้ถูกวางโทษสถานใดๆ โดยพระบรมราชวินิจฉัย ลงวันที่ 5 พฤษภาคม ร.ศ.131 นั้น ให้ได้รับพระราชทานล้างมลทิน อันพึงเกิดแต่การที่ถูกวางโทษและการเสียไปซึ่งสิทธิใดๆ อันเนื่องแต่การนั้นเสียสิ้น”

จะเห็นว่าพระราชบัญญัตินี้ไม่ได้บัญญัติผลของการล้างมลทินไว้โดยตรง แม้ข้อความตอนท้าย จะบัญญัติว่า “ให้ได้รับพระราชทานล้างมลทินอันพึงเกิดแต่การที่ถูกวางโทษและการเสียไปซึ่งสิทธิใดๆ อันเนื่องแต่การนั้นเสียสิ้น” แต่ข้อความดังกล่าวยังมีความหมายไม่ชัดเจน จึงยังคงต้องอาศัยการตีความ หรือการให้ความเห็นของผู้ที่ทรงคุณวุฒิในด้านที่เกี่ยวข้อง

สำหรับพระราชบัญญัติล้างมลทินที่ได้มีการบัญญัติผลของการล้างมลทินไว้โดยตรงนั้น เริ่มตั้งแต่พระราชบัญญัติล้างมลทินให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในกรณีเกณฑ์แรงงานหรือทรัพย์สินในระหว่างมหาสงครามเอเชียบูรพา พ.ศ.2489 เป็นต้นไป โดยได้บัญญัติผลของการล้างมลทินไว้ 2 กรณี คือ ผลของการล้างมลทินกรณีผู้ต้องโทษ และผลของการล้างมลทินกรณีผู้ถูกลงโทษทางวินัย

2.5.1 ผลของการล้างมลทินกรณีผู้ต้องโทษ

ผลของการล้างมลทินในกรณีผู้ต้องโทษนั้น มีการบัญญัติไว้ 2 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง กรณีให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดในกรณีนั้นๆ ได้แก่

พระราชบัญญัติลบล้างมลทินให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในกรณีเกณฑ์แรงงาน หรือทรัพย์สินในระหว่างมหาสงครามเอเชียบูรพา พ.ศ. 2489

พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2499

พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2502

ประการที่สอง กรณีให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยถูกลงโทษในความผิดนั้นๆ ได้แก่

พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระชนมพรรษา 60 พรรษา พ.ศ. 2530

พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี พ.ศ. 2539

พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ. 2550

2.5.2 ผลการล้างมลทินกรณีผู้ถูกลงโทษทางวินัย

ผลการล้างมลทินกรณีผู้ถูกลงโทษทางวินัย มีการบัญญัติไว้เป็น 2 กรณีเช่นเดียวกัน คือ ประการที่หนึ่ง กรณีให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์ทางวินัย

พระราชบัญญัติล้างมลทินส่วนใหญ่ต่างบัญญัติผลของการล้างมลทินที่มีต่อผู้ถูกลงโทษทางวินัยไว้ในลักษณะเดียวกันว่า “ให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์ทางวินัย ในกรณีนั้นๆ” ยกเว้นพระราชบัญญัติล้างมลทิน 2 ฉบับแรก พระราชบัญญัติล้างมลทินผู้กระทำความผิดทางการเมือง ร.ศ.130 พุทธศักราช 2475 และพระราชบัญญัติลบล้างมลทินให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในกรณีเกณฑ์แรงงาน หรือทรัพย์สินในระหว่างมหาสงครามเอเชียบูรพา พ.ศ.2489 เนื่องจาก พระราชบัญญัติทั้ง 2 ฉบับนี้บัญญัติให้ล้างมลทินเฉพาะผู้กระทำความผิดทางอาญาหรือผู้ต้องโทษเท่านั้น ไม่ได้บัญญัติให้ล้างมลทินแก่ผู้ถูกลงโทษทางวินัยด้วย

ประการที่สอง กรณีให้ถือว่าผู้นั้นมิได้กระทำความผิดวินัย

พระราชบัญญัติล้างมลทินที่บัญญัติผลของการล้างมลทินโดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยกระทำความผิดวินัยนั้นมีเพียงพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พ.ศ.2526 ฉบับเดียวเท่านั้น โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 5 ว่า “ให้ล้างมลทินให้แก่ผู้ถูกลงโทษ

ทางวินัย ในกรณีซึ่งได้กระทำก่อนหรือในวันที่ 6 เมษายน พ.ศ.2525 และได้ถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์ก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ รวมทั้งบรรดาผู้กระทำความผิดวินัยที่ได้รับนิรโทษกรรมก่อนหรือในวันที่ 6 เมษายน พ.ศ.2525 แล้วไม่ว่าจะมีการสอบสวนทางวินัยแล้วหรือไม่ก็ตาม โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์ทางวินัยหรือมิได้กระทำความผิดวินัยแล้วแต่กรณี”

ที่กล่าวมาข้างต้น กรณีที่กฎหมายให้ถือว่าผู้นั้นมิได้กระทำความผิดวินัย จะเป็นกรณีที่มีเงื่อนไขพิเศษ กล่าวคือ ความผิดวินัยนั้นต้องได้รับนิรโทษกรรมก่อน หรือในวันที่ 6 เมษายน พ.ศ.2525 แล้วไม่ว่าจะได้มีการสอบสวนทางวินัยแล้วหรือไม่ก็ตามและต้องเป็นกรณีที่ผู้นั้นยังไม่ถูกลงโทษทางวินัย เพราะหากเป็นผู้ถูกลงโทษทางวินัยกรณีจะเป็นไปตามเงื่อนไขของความในครั้งแรกโดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์ทางวินัย

แม้พระราชบัญญัติล้างมลทินส่วนใหญ่ที่กล่าวมาข้างต้นจะได้มีการบัญญัติผลของการล้างมลทินไว้โดยตรง แต่ก็ยังพบว่าเมื่อมีการนำกฎหมายไปบังคับใช้ บางครั้งต้องอาศัยการตีความ หรือการวินิจฉัยและตีความขององค์กรหรือหน่วยงานผู้มีอำนาจ หากการบัญญัติกฎหมายนั้นไม่มีความชัดเจนเพียงพอ ก่อนการนำไปบังคับใช้ ซึ่งหลายครั้งจะพบว่า การวินิจฉัยและตีความโดยองค์กร หรือหน่วยงานผู้มีอำนาจเหล่านั้นเป็นการวินิจฉัยและตีความที่ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกันหรือไม่มีบรรทัดฐาน จึงทำให้ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย²⁸

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการล้างมลทิน

รัฐสมัยใหม่นำวิธีการการล้างมลทินมาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปรับปรุงผู้กระทำผิด สำหรับผู้กระทำผิดที่พ้นโทษแล้ว โดยการลบล้างการกระทำความผิดและโทษให้แก่บุคคลดังกล่าว เพื่อให้บุคคลดังกล่าวสามารถกลับคืนสู่สังคมได้ เนื่องจากการล้างมลทินนั้นมีผลทำให้บุคคลที่ได้รับการล้างมลทินได้รับสิทธิและความสามารถต่างๆ ที่สูญเสียไปกลับคืนมา นอกจากนั้น การล้างมลทินยังมีผลทำให้ผู้กระทำผิดที่ได้รับการล้างมลทินเปรียบเสมือนบุคคลที่ไม่เคยกระทำความผิดหรือเคยต้องโทษมาก่อน

การล้างมลทินมีแนวความคิดมาจากหลักที่ว่า ไม่เป็นการยุติธรรมที่จะตัดสิทธิแก่บุคคลที่ได้รับโทษหรือชดใช้การกระทำความผิดของตนแล้ว และควรที่จะปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านั้นให้เป็นเหมือนผู้กระทำผิดที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงแล้ว เพื่อให้เขาสามารถกลับเข้า

²⁸ สุภาพ กุมาพันธ์. อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 14. หน้า 35 - 37.

มาสู่สังคมนั้นๆ ได้ ดังนั้น เมื่อมีการรับโทษแล้ว ความผิดที่ได้เคยกระทำมาก็ควรจะถูกลบล้างไปด้วย ไม่ควรให้ผลอันเนื่องจากการลงโทษเป็นมลทิน หรือตราบาปติดตัว ประกอบกับเป็นความถูกต้องชอบธรรมหากผู้กระทำความผิดที่ได้รับการลงโทษตอบแทนความผิดของเขาแล้ว จะได้รับการปลดเปลื้องจากความทุกข์ความลำบากของโทษทัณฑ์²⁹

จากแนวความคิดดังกล่าวจะเห็นว่า การล้างมลทินเป็นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และนำผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษแล้วกลับคืนสู่สังคม รวมทั้งคืนสิทธิให้แก่บุคคลดังกล่าว โดยวิธีการลบล้างการกระทำความผิดและโทษให้แก่ผู้กระทำความผิด เพื่อให้ผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษแล้วสามารถกลับคืนสู่สังคมและใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป และก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมและประเทศชาติ ในแง่ของการช่วยลดจำนวนอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นในสังคม และยังสามารถช่วยแก้ไขปัญหาคriminal กลับไปกระทำความผิดซ้ำได้อีกด้วย

ดังนั้น ประเทศต่างๆ จึงได้นำเอาแนวความคิดของการล้างมลทินมาใช้ในการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดภายหลังจากที่ผู้กระทำความผิดได้พ้นจากโทษไปแล้ว โดยการลบล้างการกระทำความผิดและโทษให้แก่บุคคลดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากกฎหมายล้างมลทินของประเทศฝรั่งเศส ประเทศอังกฤษ และประเทศไทย

เช่น การล้างมลทินในประเทศฝรั่งเศส เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษได้รับสถานะทางกฎหมายและสถานะทางสังคมที่สูญเสียไปโดยการลงโทษที่ต้องตามกฎหมายกลับคืนมา โดยรัฐจะกำหนดวิธีการในการล้างมลทิน หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขของการล้างมลทิน รวมทั้งผลที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการล้างมลทินไว้ สำหรับผู้กระทำความผิดอาญา บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หมวดการล้างมลทิน ตั้งแต่มาตรา 782-799 ส่วนผู้กระทำความผิดทางวินัย รัฐจะกำหนดไว้ในรัฐบัญญัติฉบับต่างๆ³⁰

หรือกรณีการล้างมลทินในประเทศอังกฤษ รัฐบัญญัติกฎหมายขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือเพื่อต้องการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิด และต้องการให้ผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษแล้วไม่หวนกลับไปกระทำความผิดอีก โดยรัฐได้กำหนดหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขของการล้างมลทิน รวมถึงผลที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการล้างมลทินไว้ในพระราชบัญญัติล้างมลทิน ปี 1974 (Rehabilitation of offenders Act 1974)³¹

นอกจากนี้ การบังคับใช้กฎหมายล้างมลทินยังต้องนำแนวความคิดของหลักความเสมอภาคมาปรับใช้ด้วย เพราะถือว่าเป็นหลักพื้นฐานของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่ง

²⁹ สัจชาติ อุปันนชัย. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1. หน้า 16.

³⁰ ศิริสา พูลสนอง. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 3. หน้า 17.

³¹ สัจชาติ อุปันนชัย. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1. หน้า 87.

มนุษย์ย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน และขณะเดียวกัน ก็ถือได้ว่าหลักความเสมอภาคนี้เป็นหลักที่ควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจของตนตามอำเภอใจ โดยการใช้อำนาจของรัฐแก่กลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ดังนั้นหลักความเสมอภาคจึงเป็นหลักสำคัญในการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

แนวคิดทางกฎหมายของหลักความเสมอภาคในปัจจุบันได้รับการรับรองอย่างชัดเจน โดยถือว่าบุคคลย่อมมีความเสมอภาคที่จะได้รับการรับรอง และคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน (Fairness) ซึ่งหมายถึง “หลักความเสมอภาคเบื้องหน้ากฎหมาย” (Equality before the law) ที่เป็นการยอมรับสิทธิเสรีภาพอันเป็นสาระสำคัญของความเป็นมนุษย์ที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิดและไม่อาจพรากไปได้³² ต่อมาประเทศต่างๆ ก็ได้นำแนวคิดดังกล่าวไประบุในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามหลักความเสมอภาคอย่างเป็นรูปธรรม

แนวความคิดเรื่องความเสมอภาคในสมัยดั้งเดิมนั้นเกิดจากคำสอนของศาสนาคริสต์ที่ส่งผลกระทบต่อ โครงสร้างทางเศรษฐกิจและระบบทาสที่มีอยู่ในยุคโรมัน และต่อมาในสมัยกลางระบบศักดินาได้ยกเลิกแนวคิดเรื่องความเสมอภาค โดยสร้างลำดับชั้นของสังคมขึ้นซึ่งแปรผันตามที่ดินและเจ้าของที่ดินเข้าศักดินา แต่อย่างไรก็ตามความไม่เสมอภาคดังกล่าวในสมัยกลางค่อยๆเปลี่ยนแปลงไปเมื่อเกิดชนชั้นกลางที่เข้มแข็งขึ้นจนนำไปสู่การเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงความไม่เสมอภาคทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งต่อมาได้มีเอกสารที่แสดงออกถึงหลักความเสมอภาคที่ดีที่สุดคือปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองฝรั่งเศส ลงวันที่ 26 สิงหาคม ปี ค.ศ.1789 โดยบัญญัติรับรองไว้ถึง 3 มาตรา³³ ได้แก่

มาตรา 1 “มนุษย์กำเนิดและดำรงชีวิตอย่างมีอิสระและเสมอภาคกันตามกฎหมาย การแบ่งแยกทางสังคมจะกระทำได้ก็แต่เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของส่วนรวม”

มาตรา 6 “กฎหมายคือการแสดงออกของเจตนารมณ์ร่วมกัน กฎหมายจะต้องเหมือนกันสำหรับทุกคนไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครองหรือลงโทษก็ตาม พลเมืองทุกคนเท่าเทียมกันเบื้องหน้ากฎหมายและได้รับการยอมรับอย่างเท่าเทียมกันในเรื่องศักดิ์ศรี สถานะและงาน

³² เกรียงไกร เจริญชนาวัดน์. (2548). *หลักความเสมอภาค* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: [http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=657.\[2561, 14 กรกฎาคม\].](http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=657.[2561, 14 กรกฎาคม].)

³³ สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2543). หลักความเสมอภาค. *วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 30(2). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: [http://www.tulawcenter.org/?q=knowledge/content/218.\[2561, 11 กรกฎาคม\].](http://www.tulawcenter.org/?q=knowledge/content/218.[2561, 11 กรกฎาคม].) หน้า 161-164.

ภาครัฐตามความสามารถโดยปราศจากความแตกต่าง เว้นแต่เฉพาะพลังและพรสวรรค์ของแต่ละคน”

มาตรา 13 “เพื่อทำนุบำรุงกองทัพและเพื่อรายจ่ายในการดำเนินงานของรัฐ จำเป็นที่จะต้องเก็บภาษี ซึ่งจะต้องมีการกระจายภาระภาษีอย่างเท่าเทียมกันสำหรับพลเมืองทุกคน โดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละคน”

จากแนวคิดหลักความเสมอภาคในระบบสากลข้างต้น ได้มีอิทธิพลต่อประเทศไทย ในการกำหนดบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความเสมอภาคเช่นกัน โดยก่อนการปฏิวัติการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ.2475 นั้น ประเทศไทยไม่มีการนำหลักความเสมอภาคมาใช้แต่ประการใด ซึ่งเห็นได้จากการมีส่วนร่วมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่ทำโดยบุคคลบางกลุ่มเท่านั้น เมื่อคณะราษฎรทำการปฏิวัติจึงได้ร่างประกาศ 6 ประการซึ่งมีหลักความเสมอภาคอันเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่ง³⁴

สำหรับการล้างมลทินในประเทศไทย มีแนวความคิดเช่นเดียวกับกฎหมายล้างมลทินของต่างประเทศ กล่าวคือ เพื่อต้องการคืนสิทธิให้แก่ผู้กระทำผิดที่พ้นโทษแล้วและกลับคืนสังคม สามารถกลับมาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้³⁵ แต่ที่มาของกฎหมายล้างมลทินในประเทศไทย จะมีความแตกต่างจากกฎหมายล้างมลทินของต่างประเทศ กล่าวคือ กฎหมายล้างมลทินของไทยมีที่มาจากหลักการอภัยทานของพระมหากษัตริย์หรือรัฐที่ให้แก่ผู้กระทำผิด โดยฝ่ายนิติบัญญัติจะเป็นผู้ตรากฎหมายล้างมลทินออกมาลงนามสั่งการกระทำความผิด หรือโทษให้แก่ผู้กระทำผิด ทั้งผู้กระทำผิดที่พ้นโทษแล้วและผู้กระทำผิดที่กำลังรับโทษอยู่ โดยตราขึ้นมาใช้บังคับเฉพาะเป็นครั้งคราว เช่นในโอกาสสำคัญๆ ของบ้านเมือง

ส่วนกฎหมายล้างมลทินของต่างประเทศนั้น มีที่มาจากความต้องการที่จะแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิด โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำผิดทุกคนที่พ้นโทษแล้วมีสิทธิในการขอล้างมลทิน หากสามารถแก้ไขปรับปรุงตัวเองได้ โดยกฎหมายจะกำหนดกฎเกณฑ์กลางในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำผิดไว้ ดังนั้น ถ้าผู้กระทำผิดมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด ผู้กระทำผิดก็จะได้รับการล้างมลทิน

อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายล้างมลทินของไทยจะมีที่มาของแนวความคิดที่แตกต่างจากกฎหมายล้างมลทินของต่างประเทศ แต่กฎหมายล้างมลทินของไทยก็มีวัตถุประสงค์ในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำผิดเช่นเดียวกับกฎหมายล้างมลทินของต่างประเทศ กล่าวคือ

³⁴ สมคิด เลิศไพฑูรย์. อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 33. หน้า 174.

³⁵ ปิยพร ภากรศิลป์. อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 17. หน้า 45.

เพื่อต้องการแก้ไขปรับปรุงตัวผู้กระทำผิดและเป็นการให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้กลับตัวและใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

2.7 ทฤษฎีเกี่ยวกับการล้างมลทิน

การล้างมลทิน วิธีหนึ่งในจำนวนหลายวิธี ที่ใช้เพื่อการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิด โดยวิธีดังกล่าวนี้ มีแนวความคิดมาจากหลักทฤษฎีการลงโทษ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดที่พ้นโทษแล้วให้สามารถกลับคืนสังคมได้และไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก โดยการลบล้างการกระทำความผิดและโทษให้แก่ผู้กระทำผิดที่พ้นโทษแล้ว เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษแล้วได้ปรับปรุงตัวและเมื่อกลับสู่สังคมสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข ดังจะกล่าวต่อไปนี้

เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในสังคม คนที่อยู่ในสังคมก็จะพยายามนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ ตามกฎกติกาที่สังคมตั้งขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากวิธีการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้น ได้ปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน แต่จะต่างกันก็แต่เพียงรูปแบบและวัตถุประสงค์ของการลงโทษ ซึ่งขึ้นอยู่กับแนวความคิดสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยจะเห็นว่าเหมาะสมหรือสอดคล้องกับความต้องการของคนในสังคมขณะนั้น

การที่มนุษย์ได้นำเอาวิธีการการลงโทษมาใช้กับมนุษย์ด้วยกัน เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วเป็นเพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social animal) จะอยู่โดดเดี่ยวไม่ได้ต้องอยู่ร่วมกัน³⁶ จะต้องรวมกันเป็นหมู่คณะ ในหมู่คนที่รวมเข้าเป็นหมู่คณะนั้น ตามปกติจะต้องการความสงบเรียบร้อย แต่ทั้งนี้ก็ย่อมมีความผิดปรกติรวมอยู่ด้วยเสมอ ผู้ที่ผิดปรกติย่อมนำมาซึ่งความเป็นปฏิปักษ์ต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมนั้น เหตุนี้ ความผิดอาญา ซึ่งเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนถึงความสงบเรียบร้อยของชุมชนถึงขนาดที่รัฐต้องเข้าดำเนินการป้องกันและปราบปรามจึงมีประจำอยู่ในชุมชนทุกสมัย³⁷ และมีวัตถุประสงค์การลงโทษที่แตกต่างกันไป สามารถสรุปได้ดังนี้

³⁶ Advertisement. (2552). *มนุษย์เป็นสัตว์สังคม*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

[https://www.kroobannok.com/12093.\[2561, 16 มิถุนายน\]](https://www.kroobannok.com/12093.[2561, 16 มิถุนายน]).

³⁷ จิตติ ดิงศภัทย์. (2555). *คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. หน้า 5 - 6.

ประการแรก เป็นการกระทำตอบแทนต่อการกระทำผิด กล่าวคือ เป็นการแก้แค้นทดแทน³⁸ การลงโทษเพื่อให้สาสมจะต่างจากการแก้แค้นทดแทน เพราะการลงโทษให้สาสมจะจำกัดสัดส่วนของการลงโทษ แต่การแก้แค้นจะขึ้นอยู่กับอารมณ์ของผู้ลงโทษโดยไม่จำกัดสัดส่วน ซึ่งเป็นวิสัยของปุถุชนคนธรรมดาทั้งหลาย (Expiation or retribution)

ประการที่สอง เป็นการป้องกันสังคม ซึ่งอาจเป็นการป้องกันทั่วไป (Prevention general) ได้แก่

ก) การปราบปราม (Deterrence) ไม่ให้ผู้กระทำผิดนั้นคิดทำผิดขึ้นอีกไม่ให้คนอื่นเอาเป็นเยี่ยงอย่างแล้วทำความผิดอย่างนั้นขึ้นบ้าง เพื่อปราบปรามให้เกรงกลัว และรักษาความสงบเรียบร้อยโดยทั่วไป

ข) ความมั่นคงของชุมชน (Protection of society or Social solidarity) โดยแสดงให้เห็นว่าชุมชนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และไม่ยอมให้มีการกระทำผิดเช่นนั้นเกิดขึ้นหรืออาจเป็นการป้องกันโดยเฉพาะ (Prevention special) ได้แก่

(1) การป้องกัน (Prevention) ไม่ให้ผู้นั้นทำผิดได้อีกต่อไป เช่น ประหารชีวิต หรือไม่ให้กระทำผิดเป็นการชั่วคราว เช่น ขังไว้โดยมีกำหนดระยะเวลา

(2) ดัดนิสัย (Reform) ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดีต่อไป เช่น การควบคุมผู้กระทำความผิดติดนิสัยไว้ ภายในเขตกำหนด หรือการทำทัณฑ์บน

ประการที่สาม เพื่อชดเชยความผิดที่แล้วมา (Expiation) ความหมายในข้อนี้เป็นแนวความคิดที่ว่า ในกลุ่มชุมชนบางเหล่ามีภูเขอบังคับที่เชื่อกันว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนืออำนาจของกฎธรรมดา ธรรมชาติ (Supernatural powers) หากใครทำละเมิดก็จะต้องชดเชยเพื่อลบล้างการกระทำผิดนั้น โดยวิธีกำจัดผู้กระทำผิดนั้นให้พ้นไปจากสังคม³⁹

จากวัตถุประสงค์ของการลงโทษดังกล่าวข้างต้น สามารถแบ่งทฤษฎีการลงโทษออกได้เป็น 3 ทฤษฎีหลักๆ ได้แก่ ทฤษฎีลงโทษเพื่อให้สาสม ทฤษฎีลงโทษเพื่อป้องกัน และทฤษฎีลงโทษเพื่อดัดแปลง

³⁸ สหชน รัตนไพจิตร. (2543). *ความประสงค์ของการลงโทษอาญา: ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 38.

³⁹ นवलน้อย ผลทวี. (2541). *มาตรการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด: ศึกษาในแง่ปัญหาและข้อขัดข้องในการนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรม*. รายงานวิจัยการอบรมหลักสูตรผู้บริหารพระบวรการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 2 กระทรวงยุติธรรม. หน้า 10.

2.7.1 ทฤษฎีลงโทษเพื่อให้สาสม หรือการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retributive theory)

ทฤษฎีลงโทษเพื่อให้สาสมถือเป็นทฤษฎีแรกที่จะเรียกได้ว่าเกิดขึ้นมาพร้อมกับสังคมมนุษย์ ทั้งนี้เพราะเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นสังคมก็จะพยายามนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ทั้งนี้เพื่อตอบแทนการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิด เนื่องจากทฤษฎีลงโทษเพื่อให้สาสมตั้งอยู่บนหลักความคิดของลัทธิเจตจำนงเสรี (Free will) ซึ่งมีทัศนะว่าการกระทำของบุคคลอยู่ภายใต้การตัดสินใจโดยเสรีของบุคคลนั้น การกระทำแต่ละอย่างเขาเลือกกระทำเองโดยสมัครใจ ไม่มีสิ่งภายนอกมาเป็นตัวบีบบังคับในการตัดสินใจ ดังนั้น เมื่อเขาเลือกกระทำความผิดต่างๆ ได้โดยตัวของเขาโดยเสรีแล้ว เขาจึงจะต้องรับผิดชอบในผลของการกระทำนั้น เมื่อเขามีความรับผิดชอบในการกระทำ การกระทำที่ไม่ดีหรือการกระทำผิดเขาจึงต้องรับผิดชอบด้วย⁴⁰ ทฤษฎีนี้มีหลักในการลงโทษที่ว่า เมื่อบุคคลใดได้กระทำความผิดบุคคลนั้นก็ต้องถูกนำตัวมาลงโทษ โดยรัฐจะต้องนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษทุกคน โดยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นจะเป็น ใคร และรัฐจะนำบุคคลอื่นที่ไม่ได้มีส่วนร่วมรู้เห็นในการกระทำความผิดกับผู้กระทำความผิดมาลงโทษแทนผู้กระทำความผิดมิได้ ถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้กระทำความผิดมากเพียงใด ทั้งนี้ เพราะทฤษฎีลงโทษเพื่อให้สาสมเป็นทฤษฎีที่มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบแทนการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดเป็นหลัก เนื่องจากว่าคนที่กระทำความผิดเป็นผู้ละเมิดกฎแห่งความยุติธรรม จึงสมควรที่จะได้รับการตอบแทนโดยการลงโทษ ดังนั้น ผู้กระทำความผิดทุกคนจึงต้องถูกลงโทษ แม้ว่าการลงโทษนั้นจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆ แก่สังคมเลยก็ตาม หรือลงโทษไปแล้วจะเกิดผลเสียขึ้นก็ตาม

นอกจากนี้ การลงโทษตามทฤษฎีนี้ก็จะต้องเหมาะสมกับความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำลงไปด้วย กล่าวคือ ถ้าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดร้ายแรง ผู้กระทำความผิดก็ต้องถูกลงโทษอย่างหนัก แต่ถ้าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดไม่ร้ายแรง ผู้กระทำความผิดก็จะถูกลงโทษสถานเบา เช่น การตัดอวัยวะ การเขียนตี ทรมาณ หรือการประหารชีวิต แต่การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็เป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนโดยทั่วไปที่ต้องการจะเห็นคนที่ทำร้ายผู้อื่นได้รับผลร้ายตอบแทนเช่นเดียวกันจึงจะเกิดความยุติธรรม โดยเป็นการลงโทษที่ทดแทนและสาสมกับความผิด ตามหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (An eye

⁴⁰ สหธน รัตน์ไพจิตร. อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 38. หน้า 33.

for an eye, a tooth for a tooth) คือเมื่อไปปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไรก็ควรได้รับการปฏิบัติเช่นกัน
ตอบแทน⁴¹

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าทฤษฎีนี้ได้มุ่งเน้นการลงโทษที่เป็นการตอบแทนการ
กระทำความผิดของผู้กระทำผิดเป็นหลัก โดยต้องการลงโทษบุคคลที่กระทำความผิดทุกคน
และลงโทษให้สาสมกับความผิดที่บุคคลนั้นได้กระทำลงไปหรือให้ได้รับผลร้ายแรง
เช่นเดียวกัน

2.7.2 ทฤษฎีลงโทษเพื่อป้องกัน (Preventive theory)

ทฤษฎีลงโทษเพื่อป้องกันเป็นทฤษฎีการลงโทษที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันสังคม
ให้ปลอดภัยจากการกระทำความผิด โดยการลงโทษผู้กระทำผิดจะลงตามความร้ายแรงของ
ความผิดที่เป็นอันตรายต่อสังคมในขณะนั้น กล่าวคือ ถ้าความผิดที่ผู้กระทำผิดได้กระทำลงไป
ในขณะนั้น เป็นความผิดที่มีความร้ายแรงหรือเป็นอันตรายต่อสังคมอย่างมาก รัฐก็จะลงโทษ
ผู้กระทำผิดอย่างรุนแรง ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดคนนั้นกล้าที่จะกระทำความผิดอีก
และเพื่อป้องกันบุคคลอื่นไม่ให้กระทำความผิดตาม เนื่องจากทฤษฎีนี้มีทัศนะว่า การลงโทษ
ควรมีความประสงค์เพื่อป้องกันสังคม เมื่อผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดขึ้นมาแล้ว
ความเสียหายในอดีตย่อมไม่สามารถที่จะเยียวยาให้คืนดังเดิม แต่เราอาจใช้ประโยชน์จากการ
ลงโทษเพื่อป้องกันสังคมไม่ให้เกิดการกระทำความผิดเช่นนั้นอีก โดยการลงโทษเป็นการขู่ให้กลัวโทษ
เช่น การทำให้บุคคลทั่วไปเห็นว่าเมื่อผู้ใดกระทำความผิดจะต้องได้รับโทษ เพื่อที่จะทำให้เกิด
เกรงกลัวไม่กล้าทำความผิด

ทฤษฎีนี้มีแนวความคิดมาจากทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utilitarian theory) และลัทธิ
เจตจำนงเสรี (Free will) ซึ่งมีทัศนะว่า การกระทำความผิดของบุคคลเกิดจากการตัดสินใจ
ของบุคคลนั่นเอง โดยบุคคลดังกล่าวได้ชั่งน้ำหนักระหว่างผลดีกับผลร้ายที่จะได้รับจากการ
กระทำความผิดเห็นว่า ได้รับผลดีมากกว่าบุคคลนั้นจึงได้กระทำความผิด ดังนั้น ถ้าหากว่า
ผลร้ายที่กำหนดไว้มีอัตราสูงมากพอแล้ว เขาจะไม่กระทำความผิดเนื่องจากกลัวโทษที่จะได้รับ
เมื่อคนเราไม่ชอบความทุกข์ยากทรมาณจากการลงโทษ ก็จะไม่กล้ากระทำความผิด แม้จะมีผล ได้
จากการกระทำความผิด เพราะความทุกข์ยากทรมาณจากการลงโทษมีผลเสียต่อเขามากกว่า ทฤษฎี
นี้จึงใช้วิธีการลงโทษอย่างหนักต่อผู้กระทำความผิด เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเข็ดหลาบไม่กล้า

⁴¹ นัทธี จิตสว่าง. (2557). *วัตถุประสงค์ในการลงโทษ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

[https://www.gotoknow.org/posts/454719.\[2561, 11 กรกฎาคม\]](https://www.gotoknow.org/posts/454719.[2561, 11 กรกฎาคม]).

กระทำคามผิดซ้ำอีก และเพื่อเป็นเยี่ยงอย่างให้คนอื่น เห็นว่าถ้ากระทำคามผิดฐานนั้นแล้ว จะต้องรับโทษอย่างเดียวกัน คนทั่วไปเห็นตัวอย่างแล้ว จะเกิดความกลัวไม่กล้ากระทำผิด⁴²

จากแนวความคิดดังกล่าว จะเห็นว่า ทฤษฎีนี้ได้มุ่งเน้นการลงโทษที่เป็นการป้องกันสังคมมากกว่าการลงโทษที่เป็นการทำให้ผู้กระทำผิดได้รับความสาสมแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากการกระทำคามผิด โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ อยู่สองประการ คือ

ประการแรก การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งโดยเฉพาะหรือป้องกันโดยเฉพาะ (Specific Prevention) เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดรายบุคคล เพื่อยับยั้งมิให้เขากระทำผิดซ้ำขึ้นอีกหรือ ให้มีความเข็ดหลาบ

ประการที่สอง การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งโดยทั่วไป (General prevention) เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อเป็นตัวอย่างให้สังคมทั่วไปเห็น เพื่อที่จะได้เกรงกลัวโทษจากการกระทำผิดและไม่คิดที่จะกระทำผิด ขึ้นอีก⁴³ แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าทฤษฎีนี้จะมุ่งเน้นการลงโทษที่เป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากการกระทำคามผิดโดยการลงโทษผู้กระทำผิดอย่างรุนแรง แต่โทษดังกล่าวก็ต้องเป็นโทษที่ไม่สูงเกินกว่าโทษที่ผู้กระทำผิดสมควรจะได้รับตามความเป็นจริง ทั้งนี้ เพราะทฤษฎีนี้มีความเห็นว่า ถ้าหากโทษนั้นเป็นโทษที่สูงเกินไป โทษนั้นก็จะไม่สามารถยับยั้งผู้กระทำผิดไม่ให้กระทำคามผิดได้เมื่อถึงจุดๆ หนึ่ง แต่โทษนั้นควรจะเป็นโทษที่มีความแน่นอนและรวดเร็ว ทั้งนี้ เพราะถ้าหากว่ารัฐสามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้อย่างแน่นอนและรวดเร็ว ก็จะทำให้ผู้กระทำผิดคนนั้นไม่กล้ากระทำคามผิดอีก และบุคคลอื่นก็จะไม่กล้ากระทำคามผิดตาม เนื่องจาก เกรงกลัวต่อโทษที่จะได้รับ⁴⁴

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าทฤษฎีนี้ได้ลงโทษผู้กระทำผิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำคามผิดของผู้กระทำผิดเป็นหลัก แต่โทษดังกล่าวก็ต้องไม่สูงเกินไป

2.7.3 ทฤษฎีลงโทษเพื่อตัดแปลงหรือการแก้ไขฟื้นฟู (Reformative theory)

ทฤษฎีลงโทษเพื่อตัดแปลงเป็นทฤษฎีการลงโทษตามแนวความคิดของการลงโทษสมัยใหม่ ซึ่งมีความแตกต่างจากทฤษฎีลงโทษเพื่อให้สาสมและทฤษฎีลงโทษเพื่อป้องกัน

⁴² สหชน รัตนไพจิตร. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 38. หน้า 43.

⁴³ ฉันทรัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน. (2553). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา*. เอกสารการศึกษาศุทธิวิชากฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา ชั้นสูง หน่วยที่ 5 สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 21.

⁴⁴ ศิริสา พูลสนอง. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 3. หน้า 10.

ทั้งนี้ เพราะทฤษฎีลงโทษเพื่อตัดแปลงมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดให้กลับตัวเป็นคนดีเพื่อไม่ให้ผู้กระทำผิดหวนกลับไปกระทำความผิดอีก นอกจากนี้ เมื่อเขาได้รับโทษไปแล้วก็ให้เขามีความรู้พอที่จะกลับเข้าสู่สังคมได้โดยปกติสุข เพราะการลงโทษควรจะมีเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด และช่วยให้ผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคมได้ตามปกติ ไม่ให้การลงโทษเป็นสิ่งที่ทำให้เขาเกิดปมด้อยในชีวิต รวมทั้งให้การเรียนรู้การอบรมการฝึกอาชีพ ให้เพียงพอที่เขาจะใช้

ทฤษฎีนี้จึงไม่ใช่หลักการลงโทษที่เป็นการตอบแทนการกระทำความผิดของผู้กระทำผิด หรือการลงโทษที่เป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากการกระทำความผิด แต่ทฤษฎีนี้จะมุ่งเน้นที่การแก้ไขปรับปรุงตัวผู้กระทำผิดโดยการทำให้ผู้กระทำผิดกลับตนเป็นคนดี สามารถกลับคืนสู่สังคมได้ และไม่หวนกลับไปกระทำความผิดอีก ดังนั้น จึงอาจจะไม่มีการลงโทษผู้กระทำความผิดเลย เช่น การรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษ หรือการคุมประพฤติ เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นกักขัง หรือส่งตัวเด็กผู้กระทำความผิดไปฝึกอบรมในด้านทัศนวิทยา ทั้งนี้ เพราะทฤษฎีนี้เห็นว่า การลงโทษผู้กระทำผิดไม่สามารถแก้ปัญหาการหวนกลับไปกระทำความผิดของผู้กระทำผิดอีกได้ การแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดต่างหากที่จะสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้

ซึ่งทฤษฎีนี้มีแนวความคิดมาจากหลักที่ว่า การที่มนุษย์แต่ละคนกระทำความผิดนั้นย่อมเกิดขึ้นเนื่องมาจากอุปนิสัยของผู้กระทำความผิดและพฤติการณ์ภายนอก หรือจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือการกระทำความผิดอาญาเป็นผลเนื่องจากลักษณะของผู้กระทำความผิดเป็น คนๆ ไป ประกอบกับความสัมพันธ์ในทางสังคมภายนอก ดังนั้น เมื่อการกระทำความผิดไม่ได้เกิดขึ้นจากเจตจำนง (Free will) ของผู้กระทำผิดแต่เพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากพฤติกรรมการภายนอกประกอบกันด้วย การลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาไม่ควรลงโทษเพื่อให้สาสมกับความผิด แต่ควรจะต้องป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอีก โดยการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคล เพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก เช่น การรอการลงอาญาโดยมีการคุมประพฤติ การใช้โทษปรับและการใช้มาตรการในชุมชนอื่นๆ

จากแนวความคิดดังกล่าวทำให้มีการนำวิธีการแก้ไขปรับปรุงมาใช้กับผู้กระทำผิด โดยการพิจารณาจากตัวผู้กระทำผิดเป็นคนๆ ไป และเป็นกรณี เพื่อให้การแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดเป็นไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม เนื่องจากผู้กระทำผิดแต่ละคนก็มีสาเหตุในการกระทำความผิดที่แตกต่างกันไป ทั้งในด้านปัจจัยภายในซึ่งเป็นเรื่องส่วนตัวของผู้กระทำผิดเอง หรือปัจจัยภายนอกซึ่งเป็นเรื่องสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวผู้กระทำผิด

ส่วนวิธีการในการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดจึงมีอยู่ด้วยกันหลายวิธี ดังนี้

วิธีแรก ควรกำหนดโทษตามบุคลิกภาพของผู้กระทำความผิด (Individualisation of punishment) กล่าวคือ ลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด⁴⁵ เป็นรายบุคคล โดยในการกำหนดโทษและการพิจารณาความหนักเบาของการลงโทษ ขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่จำเป็นต้องใช้ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงผู้กระทำความผิด ไม่ใช่ความหนักเบาของการกระทำผิด ดังนั้น จึงต้องลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลผู้กระทำความผิดว่าเขาควรได้รับการแก้ไขอย่างไรมีดังต่อไปนี้⁴⁶

1) ผู้กระทำความผิดโดยบังเอิญต้องลงโทษให้หวาดกลัว

2) ผู้กระทำความผิดโดยนิสสัยต้องลงโทษให้เหมาะสม โดยแยกพิจารณาว่าผู้กระทำความผิดคนใดสามารถกลับตนได้ ก็ต้องลงโทษในแนวทางที่จะสามารถกลับตนได้ ส่วนผู้กระทำความผิดคนใดไม่สามารถกลับตนได้ ก็ต้องลงโทษในแนวทางที่จะแยกตัวผู้กระทำความผิดให้ห่างจากสังคมให้นานที่สุด เพื่อผู้กระทำความผิดนั้นจะไม่มารบกวนสังคมด้วยการกระทำความผิดอาญาในเวลาภายหลังอีก

วิธีที่สอง ควรกำหนดให้มีวิธีการเพื่อความปลอดภัยและวิธีการที่กระทำให้ผู้กระทำความผิดกลับตนเป็นคนดี⁴⁷ หากเห็นว่าผู้กระทำความผิดสามารถแก้ไขตนเองได้ดีแล้วก็ไม่ควรไปลงโทษเขาต่อไปอีก ควรระงับการลงโทษ เพราะถึงอย่างไรหากลงโทษต่อไปก็ไม่ได้ประโยชน์ วิธีการที่อาจนำมาใช้คือ การพักการลงโทษ

วิธีที่สาม พยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความผิดประสบกับสิ่งที่จะทำให้ลายคุณลักษณะประจำตัวของเขาเพราะการถูกคุมขังเป็นการทำลายเกียรติยศและชื่อเสียงของบุคคลนั้น และเป็นการยากที่สังคมจะยอมรับผู้กระทำความผิดที่มีประวัติการถูกคุมขัง วิธีป้องกันโดยให้ใช้วิธีการอื่นแทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น แล้วหันมาใช้วิธีการอย่างอื่นแทนโทษจำคุก เพราะการลงโทษจำคุกระยะสั้นไม่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด การลงโทษจำคุกระยะสั้นยังจะทำให้ผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษกลายเป็นผู้ร้ายถาวร เพราะผ่านการจำคุกมาแล้ว วิธีการอย่างอื่นที่สามารถนำมาใช้แทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น เช่น ปล่อยตัวผู้กระทำความผิดโดยไม่ลงโทษจำคุก คือ กฎหมายบัญญัติให้ศาลใช้ดุลพินิจรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดได้ หรือให้รายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ตามกำหนด

วิธีที่สี่ วิธีการปรับปรุงผู้ต้องโทษในระหว่างคุมขัง เนื่องจากทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าจะคืนผู้กระทำความผิดกลับสู่สังคม จึงต้องหาวิธีการช่วยเหลือให้ผู้กระทำความผิดสามารถใช้ชีวิตร่วมกับ

⁴⁵ คำศัพท์กฎหมาย. (2561). *Individualisation of punishment*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

[https://lawsiam.com/?name=vocabulary&file=lawsiam_dictionary&max=865.\[2561, 21 มิถุนายน\]](https://lawsiam.com/?name=vocabulary&file=lawsiam_dictionary&max=865.[2561, 21 มิถุนายน]).

⁴⁶ ชาญวิวัฒน์ สุทธิไชชิน. อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 43. หน้า 35.

⁴⁷ หยุด แสงอุทัย. (2556). *กฎหมายอาญา ภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 246.

ผู้อื่นในสังคมได้มีอาชีพ มีงานทำ มีรายได้เลี้ยงตนเองไม่ตกเป็นภาระของผู้อื่น ดังนั้นในระหว่างที่มีการลงโทษควรจะทำให้ความรู้แก่ผู้ต้องโทษ ดังนี้⁴⁸

- 1) ฝึกอาชีพ เพื่อให้ผู้ต้องโทษนำไปใช้เป็นประโยชน์เมื่อพ้นโทษแล้วก็ได้
- 2) การศึกษาโดยทั่วไป การให้การศึกษาแก่ผู้ต้องโทษก็เป็นส่วนหนึ่งในการเพิ่มความสามารถของผู้ต้องโทษในอันจะหาเลี้ยงชีพโดยสุจริตเมื่อพ้นโทษไปแล้ว ทั้งนี้เพราะเมื่อพ้นโทษไปแล้ว ผู้เคยต้องโทษก็ต้องไปแข่งทำงานกับผู้อื่น และในการแข่งขันหางานทำนี้ ผู้ที่ได้รับการศึกษาย่อมมีช่องทางดีกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา
- 3) การอบรมทางศีลธรรมและศาสนา โดยให้ผู้นั้นเกิดความรู้สึกรับผิดชอบในตัวเองว่าการกระทำผิดเป็นของไม่ดี ไม่ควรปฏิบัติ
- 4) การรักษาพยาบาลแก้ไขอาการเจ็บป่วย ฟันฟูสภาพร่างกายและจิตใจ เพื่อป้องกันมิให้กลับไปกระทำความผิดอีก

วิธีที่ห้า การให้ความช่วยเหลือหลังจากพ้นโทษ ผู้ที่พ้นโทษมาใหม่ๆ ย่อมต้องการคำแนะนำในการดำเนินชีวิตและความช่วยเหลือในการหาอาชีพ และที่สำคัญก็คือ ต้องการทรัพย์เพื่อที่จะจับจ่ายก่อนที่จะมีงานทำและรายได้

จากวิธีการดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า วิธีการในการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดมีอยู่หลายวิธี แต่วิธีการที่จะเหมาะสมกับผู้กระทำผิดและสามารถแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดไม่ให้หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก จำเป็นต้องพิจารณาจากตัวผู้กระทำผิดและสาเหตุในการกระทำความผิดของผู้กระทำผิดเป็นคนๆ ไป ซึ่งถ้ารัฐสามารถนำวิธีการแก้ไขปรับปรุงมาใช้กับผู้กระทำผิดได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ก็จะทำให้ปัญหาการเกิดอาชญากรรมและปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำผิดลดน้อยลง ซึ่งกรณีดังกล่าวจะก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ทฤษฎีการลงโทษทั้งสามทฤษฎีดังกล่าวมานั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยของสังคมนั้น ส่วนปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทฤษฎีการลงโทษมีการเปลี่ยนแปลงไปก็คือวัตถุประสงค์ของการลงโทษ กล่าวคือ ในสมัยโบราณการลงโทษผู้กระทำผิดจะใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรงโหดร้าย ทั้งนี้ เพื่อตอบแทนการกระทำความผิดของผู้กระทำผิด และเพื่อเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากการกระทำความผิด เนื่องจากในสมัยนั้นเห็นว่าการลงโทษที่รุนแรงสามารถตอบแทนการกระทำความผิดของผู้กระทำผิดได้ และยังสามารถยับยั้งผู้กระทำผิดไม่ให้หวนกลับไปกระทำความผิดอีกได้ นอกจากนี้ ยังสามารถยับยั้งบุคคลอื่นไม่ให้กล้าที่จะกระทำความผิดได้ เนื่องจากเกรงกลัวต่อโทษที่จะได้รับ

⁴⁸ ฌูว์เว็ลล์ สุทธิโยธิน. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 43. หน้า 35.

จะเห็นว่าทฤษฎีการลงโทษในสมัยแรกๆ จะเป็นทฤษฎีลงโทษเพื่อให้สาสมและทฤษฎีลงโทษเพื่อป้องกัน ซึ่งต่อมาวัตถุประสงค์ของการลงโทษได้มีการเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ การลงโทษที่มุ่งเน้นแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดมากกว่าการลงโทษผู้กระทำผิดด้วยวิธีการที่รุนแรง⁴⁹ ทั้งนี้ เนื่องจากทฤษฎีลงโทษเพื่อตัดแปลงมีความคิดว่าการลงโทษที่รุนแรงนั้น ไม่สามารถยับยั้งผู้กระทำผิดไม่ให้หวนกลับไปกระทำความผิดอีกได้ แต่การแก้ไขปรับปรุงและฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำผิดต่างหากที่จะสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างแท้จริง เพราะเป็นวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสมกับผู้กระทำผิด

ดังนั้น ทฤษฎีนี้จึงเสนอให้มีการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดแทนการลงโทษผู้กระทำผิดอย่างรุนแรง แต่อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีลงโทษเพื่อตัดแปลงก็ไม่สามารถแก้ปัญหาคารหวนกลับไปกระทำความผิดของผู้กระทำผิดได้เพียงอย่างเดียว เนื่องจากปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้กระทำผิดหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวผู้กระทำผิดแต่เพียงอย่างเดียว แต่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอกประกอบกันด้วย และในท้ายที่สุดจึงได้มีการนำทฤษฎีการลงโทษทั้งสามทฤษฎีมาใช้ประกอบกัน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความจำเป็นของแต่ละรัฐ ทั้งนี้ เพื่อให้การลงโทษมีประสิทธิภาพในแง่ของการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด และเพื่อให้ผู้กระทำผิดสามารถแก้ไขปรับปรุงตัวเองได้ และไม่หวนกลับไปกระทำความผิดอีก

ส่วน ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้แบ่งทฤษฎีการลงโทษออกเป็น 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีเด็ดขาดและทฤษฎีสัมพัทธ์

ทฤษฎีเด็ดขาด (Absolute theory)⁵⁰

ทฤษฎีเด็ดขาด ถือว่าการที่กฎหมายอาญาบัญญัติให้ลงโทษผู้กระทำผิดนั้นก็เพราะเหตุที่ได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นเพียงอย่างเดียว กล่าวคือ จะต้องมีการลงโทษเพื่อให้มีการตอบแทน แก่แก่นที่ถูกต้องต่อผู้กระทำความผิด

ในทางปฏิบัติถ้าจะนำเอาทฤษฎีเด็ดขาดมาใช้แล้วก็ต้องลงโทษให้เป็นการตอบแทน แก่แก่นการกระทำความผิด ซึ่งหมายความว่า จะต้องลงโทษให้ได้สัดส่วนกับผลร้ายที่เกิดจากการกระทำความผิด กล่าวคือ ถ้าก่อให้เกิดผลร้ายแรงมากก็ต้องลงโทษหนักมาก

ทฤษฎีสัมพัทธ์ (Relative theory)

⁴⁹ นัทธี จิตสว่าง. อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 41.

⁵⁰ แสง นุญเฉลิมวิภาส. (2539). *หลักกฎหมายอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 132.

ในส่วนที่เกี่ยวข้องแก่จุดประสงค์ของการลงโทษ ทฤษฎีสัมผัสไม่ได้พิจารณาในแง่การกระทำผิด แต่ได้พิจารณาในแง่ที่ว่าควรจะดำเนินการลงโทษอย่างไรจึงจะเกิดประโยชน์ ดังนั้น การลงโทษจึงต้องคำนึงถึงตัวผู้กระทำความผิดกับเพื่อนมนุษย์อื่นๆ และโทษนั้นควรจะมีผลเป็นการกระทำให้ผู้กระทำความผิดหวาดกลัว ทำให้ผู้กระทำความผิดกลับคนเป็นคนดี หรือทำให้สังคมปลอดภัยจากการกระทำผิด ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันขัดขวางมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นอีก การที่จะป้องกันขัดขวางมิให้การกระทำความผิดเกิดขึ้นอีกนั้นมีอยู่ 2 ประการ กล่าวคือ

ก) ป้องกันทั่วไป กล่าวคือ การลงโทษต้องเป็นการป้องกันมิให้บุคคลทุกๆ คนกระทำความผิด ทั้งนี้ หมายความว่า จะต้องลงโทษเพื่อให้บุคคลทุกๆ คนหวาดกลัวไม่กล้ากระทำความผิดอย่างเดียวกันขึ้นอีก หรือจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ จะต้องลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อให้เป็นแบบอย่าง ซึ่งบังคับจิตใจบุคคลทั่วไปที่จะคิดกระทำความผิดอย่างเดียวกันให้หมดเว้นความคิดนั้นๆ เสีย

ข) ป้องกันพิเศษ กล่าวคือ การลงโทษเป็นการป้องกันผู้กระทำความผิดนั้นเองไม่ให้กระทำความผิดขึ้นอีก ทั้งนี้ เพราะการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว เช่น ความผิดฐานฆ่าคนตาย ผู้ที่ถูกฆ่าก็ได้ตายไปแล้วจะลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างไร ผู้ที่ตายไปแล้วก็ไม่ฟื้นคืนมาได้ ฉะนั้น การลงโทษจึงควรจะป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดนั้นเองกล้ากระทำความผิดขึ้นอีก ทฤษฎีที่ว่า การลงโทษเป็นการป้องกันพิเศษนั้น ยังแบ่งออกได้เป็น 3 ทฤษฎี คือ

1) ทฤษฎีที่ว่า การลงโทษควรจะเป็นการกระทำให้หวาดกลัว เจ้าของทฤษฎีนี้คือ โกรลมัน (Grolmann) ซึ่งมีความเห็นว่า การลงโทษควรจะทำให้ผู้กระทำความผิดนั้นเองหวาดกลัวไม่กล้ากระทำความผิดขึ้นอีก เช่น การประหารชีวิต

2) ทฤษฎีที่ว่า การลงโทษควรจะเป็นการกระทำให้ผู้กระทำความผิดกลับตน เจ้าของทฤษฎีคือเรแดร์ (Raeder) ซึ่งมีความเห็นว่า จะต้องลงโทษเพื่อให้ผู้กระทำความผิดนั้นเองกลับตนเป็นคนดี เพื่อผู้กระทำความผิดจะได้กลับตนเป็นผู้เหมาะสมที่จะเข้าสู่สังคมอย่างเดิม เช่น การรอกการลงโทษ หรือรอกการกำหนดโทษ

3) ทฤษฎีที่ว่า การลงโทษควรจะเป็นการทำให้สังคมปลอดภัย ทั้งนี้ หมายความว่า การลงโทษเป็นการทำให้สังคมพ้นจากภัยอันตรายอันจะพึงบังเกิดจากการกระทำผิดของผู้กระทำความผิดซ้ำอีกในเวลาภายหลัง เช่น การใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย

2.8 ผลกระทบจากการถูกจำกัดสิทธิของผู้ที่ได้รับการล้างมลทิน

2.8.1 ผลกระทบต่อสังคม

การที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำหนดกฎระเบียบของสังคมขึ้นเป็นแนวทาง หรือมาตรฐานความประพฤติของสมาชิกในสังคม เพื่อให้สมาชิกของสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวม เนื่องจากมนุษย์แต่ละคนต่างมีความต้องการที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งอาจจะทำให้กระทบกระเทือนต่อสิทธิของสมาชิกคนอื่นๆ ในสังคม อันอาจจะก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในสังคม ดังนั้น สังคมจึงเป็นที่จะต้องมีกฎระเบียบเพื่อควบคุมของสมาชิกของในสังคมให้ปฏิบัติตาม อันได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อที่ปฏิบัติต่อๆ กันมาจนได้มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นกฎหมายต่างๆ ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ ซึ่งกฎระเบียบของสังคมโดยทั่วไปแล้วจะกำหนดเกี่ยวกับการให้ละเว้นการกระทำบางสิ่งบางอย่าง เช่น ห้ามลักทรัพย์ หากผู้ใดฝ่าฝืนหรือไปกระทำเขาจะถือว่ามีความผิด หรือการกระทำที่กำหนดให้สมาชิกทุกคนต้องกระทำ เช่น กำหนดให้ราษฎรทุกคนที่มีรายได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จะต้องเสียภาษีอากรให้แก่รัฐบาล เป็นต้น ซึ่งหากผู้ใดหลีกเลี่ยงหรือ ละเว้น ก็จะทำให้มีความผิด

หากสมาชิกผู้ใดของสังคมไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ได้กำหนดไว้ ก็จะต้องถูกลงโทษเป็นการตอบแทน โดยการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะทำให้ผู้ได้รับการปฏิบัตินั้นต้องประสบกับผลร้าย ทั้งนี้ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่สังคม

กระบวนการตราน้ำกับผลกระทบต่อสังคม ปฏิบัติการที่สังคมมีต่อการกระทำผิด ไม่ได้เป็นการกระทำครั้งเดียวในเวลาเดียว หากแต่เป็นเรื่องหลายกรรมหลายวาระ และมักจะมีลักษณะต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่ Lemert นักสังคมวิทยา จึงนิยมใช้คำว่า “กระบวนการ” ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่ทำให้คนดีๆ กลายเป็นคนเลวไป และที่ใช้กันโดยทั่วไป ไม่ว่าผู้ใช้จะมีแนวทฤษฎีแบบไหนมีอยู่ 2 กรณีด้วยกัน คือ “กระบวนการทำให้ผู้กระทำผิดกลายเป็นอาชญากร” (The process of criminalization) และ “กระบวนการประทับรอยมลทินให้” (The process of stigmatization) สำหรับกระบวนการแรก หมายถึง ข้อบกพร่องในกระบวนการยุติธรรมที่ทำให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยบางคนที่เป็นคนดี ได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมหรือเกินสมควรกว่าเหตุ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจับกุมคุมขัง เจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติต่อเขาเหมือนกับเป็นคนเลว) จนกระทั่งทำให้เกิดความรู้สึกเครียดแค้นชิงชังสังคมไปในที่สุด และเมื่อพ้นคดีหรือพ้นโทษไปแล้ว มักจะดำเนินชีวิตไปในทางที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกฎหมาย⁵¹

⁵¹ สัจชาติ อุปนันชัย. อ่างแล้ว เจริงอรรถที่ 1. หน้า 116.

สิ่งที่มองข้ามไปไม่ได้คือ ผลของความยุติธรรมที่ผู้ถูกกล่าวหาได้รับ แม้กระทั่งในกรณีที่เขาอาจจะมีความจริงตามฟ้อง แต่ถ้าเขารู้สึกอย่างรุนแรงและถูกต้องว่าสังคมได้ประพฤติไปในทางกดขี่ข่มเหงและทารุณโหดร้าย ผลตามธรรมชาติของอารมณ์เช่นว่านี้ คือการผลักไสเขาออกไปจากสังคม และทำให้เขามองเพื่อนผู้ร่วมชะตากรรมเดียวกับเขาว่าเป็นพวกเดียวกัน ผลที่ตามมาคือ หากเข้าพื้นที่โทษและออกจากเรือนจำไปจะทำให้เขามีลักษณะที่เป็นศัตรูอันร้ายกาจของสังคม

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้เกิดข้อคิดว่าหากเรายังคงตราหน้า หรือประทับรอยมลทินผู้กระทำผิดที่ได้รับการล้างมลทินใหม่ ว่าเขามีความประพฤติชั่ว พวกเขาเหล่านั้นจะไม่สามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้ พวกเขาจะอยู่ร่วมกับพลเมืองคืออย่างปกติสุขได้ยาก ทำให้รู้สึกว่าเป็นพลเมืองชั้นสอง จึงเกิดความรู้สึกปฏิเสธสังคม ปฏิเสธตัวออกจากสังคม และผลที่ตามมาคือการหันเหชีวิตไปสู่โลกอาชญากร หรือโลกของคนบาป ซึ่งผลร้ายย่อมเกิดแก่สังคมโดยรวม

2.8.2 ผลกระทบต่อการฟื้นฟูความประพฤติเพื่อกลับสู่สังคม

ความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรมไม่ได้ขึ้นอยู่กับแค่การได้ตัวผู้กระทำผิดมาดำเนินคดีเท่านั้น แต่ต้องมีระบบการปฏิบัติต่อผู้ที่กระทำผิดที่เหมาะสมที่นอกจากจะสามารถส่งผลทำให้ผู้กระทำผิดและสังคมทั่วไปที่เห็นผู้กระทำผิดถูกลงโทษเช่นนั้น ไม่กระทำผิดนั้นอีกแล้ว ยังต้องมีประสิทธิภาพในการฟื้นฟูแก้ไขผู้กระทำผิดให้สามารถกลับตัวเป็นคนดีของสังคมโดยไม่หวนกลับไปกระทำความผิดอีก ซึ่งกระบวนการยุติธรรมของไทยไม่อาจกล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จในส่วนนี้

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดนั้น มีอยู่หลายประเภทแต่อาจแยกพิจารณาตามกลุ่มประเภทที่มีความสำคัญๆ ได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มแรก กลุ่มให้คำปรึกษาเน้นด้านการให้คำปรึกษาหารือในการแก้ปัญหา

กลุ่มที่สอง กลุ่มแนะแนวหรืออาจเรียกอีกชื่อหนึ่งได้ว่ากลุ่มเพื่อการศึกษา เป็นกลุ่มที่เน้นในด้านการแนะแนวอาชีพและให้การศึกษาทางสังคม ไม่ได้เน้นการแก้ปัญหของสมาชิก

กลุ่มที่สาม กลุ่มจิตบำบัด เป็นกลุ่มที่จัดขึ้นเพื่อให้การบำบัดรักษาผู้ต้องขังที่มีอาการผิดปกติทางจิต เน้นในด้านการรักษาทางจิต

กลุ่มที่สี่ กลุ่มบำบัด เป็นกลุ่มที่เน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม ทั้งกลุ่ม มากกว่าการแก้ปัญหของสมาชิกแต่ละคนเป็นเอกเทศ กลุ่มต่างๆ เหล่านี้จะทำให้ผู้กระทำผิดที่มีบุคลิกภาพที่เสียไป ได้กลับคืนมาโดยอาศัยอิทธิพลของกลุ่ม อย่างไรก็ตาม

วิธีการกลุ่มยังไม่ได้มีการนำมาใช้กับผู้ต้องขังของไทยอย่างแพร่หลาย เนื่องจากการนำกลุ่มจะต้องอาศัยนักจิตวิทยา หรือผู้นำกลุ่มที่มีความสามารถอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ยังมีวิธีการที่ใช้ในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำผิดอีกวิธีหนึ่งที่กำลังเป็นที่แพร่หลายในขณะนี้ คือ ชุมชนบำบัด (Therapeutic community)⁵² ซึ่งเป็นวิธีการที่ใช้ในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด โดยให้การช่วยเหลือตนเองในหมู่ผู้ติดยาเสพติดด้วยกัน และใช้กลุ่มเพื่อนและครอบครัวสมมติ เป็นแรงผลักดันให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนจิตใจและอารมณ์ที่จะไม่ประพฤติตัวไปในทางที่ไม่เหมาะสม และกลับไปเสพติดอีก ในชุมชนบำบัดจะต้องจัดสภาพแวดล้อมที่ดี มีการให้คุณให้โทษต่อผู้ที่ทำความดีและความผิด ปัจจุบันวิธีการชุมชนบำบัด นับว่าเป็นวิธีการที่แพร่หลายในอบรมแก้ไขผู้กระทำผิดในคดียาเสพติด

สำหรับการอบรมแก้ไขในชุมชนนั้น เป็นผลมาจากความสงสัยในประสิทธิภาพของการอบรมแก้ไขในสถานควบคุม เนื่องจากการถูกควบคุมในสถานควบคุมจะทำให้ผู้กระทำผิดได้รับผลกระทบในทางลบ จนทำให้เป็นอุปสรรคต่อการกลับเข้าสู่สังคม ดังนั้น การอบรมแก้ไขในปัจจุบันจึงมาเน้นการอบรมแก้ไขในชุมชน เพื่อให้โอกาสผู้กระทำผิดได้ปรับตัวง่ายขึ้น โดยไม่ได้รับผลกระทบในทางลบจากระบบเรือนจำ โดยใช้มาตรการต่างๆ เช่น การพักการลงโทษ ลดวันต้องโทษ ทำงานสาธารณะ เป็นต้น การใช้มาตรการดังกล่าวข้างต้น เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้กลับไปใช้ชีวิตในชุมชน ได้ทำงาน ได้ศึกษา ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับครอบครัวและชุมชนภายใต้การชี้แนะและดูแลของพนักงานคุมประพฤติ ซึ่งจะทำให้ผู้กระทำผิดปรับตัวเข้ากับกฎเกณฑ์และเงื่อนไขของสังคมได้ง่ายขึ้นและไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยเรือนจำ หรือทัณฑสถานนั้น แม้จะเป็นผลดีต่อความปลอดภัยของสังคม โดยการแยกตัวผู้กระทำผิดออกจากสังคมชั่วระยะหนึ่ง และให้การอบรมแก้ไข ฟื้นฟูจิตใจด้วยการให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาและสาขาวิชาชีพ ตลอดจนการอบรมศีลธรรม เพื่อกล่อมเกล่าจิตใจของผู้กระทำผิดตามหลักทัณฑวิทยาแล้วก็ตาม แต่การลงโทษจำคุกก็เป็นการสร้างมลทินให้กับผู้ต้องโทษ และมีผลต่อการที่บุคคลเหล่านั้นจะกลับเข้าสู่สังคมเมื่อพ้นโทษไปแล้ว ทั้งนี้ เนื่องจากการที่ถูกจองจำอยู่ในทัณฑสถานหรือเรือนจำเป็นเวลานานๆ ผู้ต้องโทษต้องขาดการติดต่อกับญาติพี่น้อง และอาจกลายเป็นคนไร้ญาติขาดมิตรในที่สุด และจากสภาพในเรือนจำ ซึ่งแตกต่างจากสภาพแวดล้อมภายนอก ผู้ต้องโทษต้อง

⁵² วรพงษ์ สารานุกิตติวัฒน์. (2554). *โครงการศึกษารูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด: รูปแบบชุมชนบำบัด (Therapeutic community) ระหว่างประเทศ*. รายงานการศึกษาลัทธิสุตรนักรบริหารการทูต รุ่นที่ 3 ปี 2554 กระทรวงการต่างประเทศ. หน้า 6 - 8.

ปฏิบัติตามกฎระเบียบของเรือนจำอย่างเคร่งครัด ตลอดจนการถูกจำกัดเสรีภาพทั้งร่างกาย และจิตใจหลายประการ จึงทำให้ผู้ต้องโทษส่วนใหญ่ต้องสูญเสียลักษณะธรรมชาติหลายๆ ประการ เช่น การสังสรรค์ และการติดต่อระหว่างบุคคลธรรมดา ปัญหาในการปรับตัวเข้ากับ สังคม ครอบครัวและญาติพี่น้อง เนื่องจากความรู้สึกที่ว่าตนเองเป็นคนขี้คุกขี้ตะราง ทำให้ผู้พ้นโทษ เกิดความกังวลใจ สูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง เกรงว่าจะไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัว หรือญาติมิตร หรือปัญหาในการประกอบอาชีพ เนื่องจากมีข้อจำกัดทางกฎหมาย (Legal status barriers) เช่น ระเบียบข้าราชการพลเรือน ห้ามบุคคลผู้เคยต้องโทษเข้ารับราชการ และ ในปัจจุบันบริษัท ห้างร้านและรัฐวิสาหกิจทั้งหลาย ก็มีกฎระเบียบที่จะรับบุคคลที่เคยต้องโทษ เข้าทำงานเช่นเดียวกัน ซึ่งทำให้ผู้พ้นโทษไม่สามารถที่จะหาอาชีพสุจริตทำได้ นอกจากอาชีพ ที่ต้องใช้แรงงาน

ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่ผู้พ้นโทษไม่สามารถแก้ไขได้เอง และหากขาดการช่วยเหลือเกื้อกูล หรือให้คำแนะนำทางออกให้แล้ว ก็อาจจะทำให้ผู้พ้นโทษหวนกลับไป กระทำผิดซ้ำอีก เนื่องจากความจำเป็นในการดำรงชีวิตบังคับ ดังนั้น ในการปลดปล่อย ผู้ต้องขังให้เป็นอิสระ จึงควรคำนึงว่าภาระของสังคมมิได้ยุติลงในทันทีที่ผู้กระทำผิดพ้น โทษ แต่จะต้องมีกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญมากและจะละเลยไม่ได้ นั่นก็คือ การให้ความช่วยเหลือภายหลังจากปลดปล่อยอย่างมีประสิทธิภาพ ในทางที่จะลดความรังเกียจต่อ ผู้กระทำผิด และเพื่อประโยชน์ในการฟื้นฟู แก้ไขจิตใจให้ผู้กระทำผิดเหล่านั้นได้กลับตัวเป็น คนดีและสามารถกลับเข้าสู่สังคม และดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขเช่นปกติชนทั่วไปซึ่ง นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือผู้พ้นโทษแล้ว ยังเป็นการช่วยสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม และจะทำให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนพลเมือง⁵³

2.9 ข้อดีและข้อเสียของการล้างมลทิน

2.9.1 ข้อดีของการล้างมลทิน

ประการแรก ทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้กระทำผิดที่พ้นโทษแล้ว เนื่องจาก ผู้กระทำผิดที่พ้นโทษนั้น เขาได้ชดใช้ความผิดโดยการถูกลงโทษในความผิดนั้นแล้ว จะเป็นการไม่ยุติธรรมหากสังคมไม่ให้โอกาสในการแก้ไขปรับปรุงตัว ดังนั้น ผู้กระทำผิดที่พ้นโทษ แล้วจึงไม่ควรได้รับผลร้ายจากการกระทำผิดนั้นๆ อีก

⁵³ สัจจชาติ อุปนันชัย. อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 1. หน้า 123-126.

ประการที่สอง ทำให้หลุดพ้นจากโทษ การล้างมลทินเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดที่พ้นโทษแล้วหลุดพ้นจากโทษ

ประการที่สาม ทำให้ผู้กระทำผิดสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อีกครั้งหนึ่ง การล้างมลทินเป็นวิธีการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับคืนสู่สังคม เพราะการล้างมลทินมีผลทำให้ผู้กระทำผิดเปรียบเสมือนบุคคลที่ไม่เคยได้รับโทษสำหรับการกระทำความผิดนั้นมาก่อน ผู้กระทำผิดจึงสามารถกลับมาใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ในขณะเดียวกัน การล้างมลทินยังก่อให้เกิดผลดีแก่สังคม เพราะเมื่อผู้กระทำผิดสามารถกลับคืนสู่สังคมได้ ปัญหาการเกิดอาชญากรรมในสังคมก็จะลดน้อยลงไปด้วย

ประการที่สุดท้าย ทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับสิทธิและความสามารถต่างๆ ที่ได้สูญเสียไปกลับคืนมา กล่าวคือ การล้างมลทินจะมีผลทำให้ผู้กระทำความผิดกลับมามีสิทธิและความสามารถคืนตามเดิม เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิในการประกอบอาชีพฯ

2.9.2 ข้อเสียของการล้างมลทิน

ประการแรก เกิดผลเสียต่อตัวผู้กระทำผิด เพราะการล้างมลทินทำให้ผู้กระทำผิดตัดสินใจไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายและโทษทัณฑ์ที่จะได้รับ เพราะเมื่อรัฐตรากฎหมายล้างมลทินออกมาใช้บังคับและผู้กระทำผิดเป็นผู้ที่อยู่ในเงื่อนไขของการได้รับการล้างมลทิน ก็จะได้รับประโยชน์จากการล้างมลทินในทันที จึงมีผลทำให้ผู้กระทำผิดไม่สำนึกในการกระทำไม่ตั้งใจแก้ไขปรับปรุงตนและกระทำความผิดซ้ำขึ้นมาอีก

ประการที่สอง เกิดผลเสียต่อสังคม เนื่องจากการล้างมลทินไม่สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดตัดสินใจได้ ดังนั้น ผู้กระทำผิดตัดสินใจดังกล่าวอาจสร้างปัญหาให้แก่สังคมได้มากยิ่งขึ้น เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด การก่อการจลาจลวุ่นวาย อันอาจมีผลทำให้สังคมเสื่อมโทรมลง

ประการสุดท้าย ผลของการล้างมลทินนั้น เป็นการล้างเฉพาะโทษที่ได้รับ กล่าวคือลบล้างในผล แต่ไม่ลบล้างในเหตุ โดยผลของการลบล้างถือว่าบุคคลนั้นไม่เคยถูกลงโทษมาก่อน แต่มีอาจลบล้างว่าบุคคลนั้นไม่เคยมีประพฤติดีเสื่อมเสียหรือมีประพฤติดีที่ขาดคุณธรรม เช่น กรณีที่ผู้กระทำผิดเคยต้องโทษจำคุกมาก่อน แล้วไปสมัครงานหรือหรือเข้าทำงานในหน่วยงานต่างๆ ที่กำหนดคุณสมบัติในการเข้าทำงานว่าต้องไม่เคยกระทำความผิดกฎหมายมาก่อน กรณีนี้ถือว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ขาดคุณสมบัติ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายล้างมลทิน